

Budget 2021

samt plan för ekonomin åren 2022–2023
för Västra Götalandsregionen

Till regionstyrelsen 2020-05-26

GrönBlå Samverkan

Innehåll

Förord gruppledarna	3
Utmaningar, mål och fokusområden	5
Budgetanvisningar	7
Budgeten som överordnat styrdokument	9
Utmaningar på grund av Covid-19	11
En hållbar, innovativ och kreativ region	13
Fokus på ökad kompetens och bättre matchning	16
Åtgärda infrastrukturbehoven i Västsverige	19
En utveckling för hållbar industri	21
Verka för jobb och tillväxt i hela regionen	22
Fullfölj ambitionen med kollektivtrafikens utbyggnad	25
Ett kraftfullt miljöarbete för en fossiloberoende region	27
Ett levande kulturliv i hela Västra Götaland	29
Tillgänglig och produktiv hälso- och sjukvård	31
Produktivitet	33
Tillgänglighet	34
På väg mot en personcentrerad hälso- och sjukvård	37
En förbättrad psykisk hälsa	38
Digitalisering	39
Jämlik hälso- och sjukvård	40
Regiongemensamma verksamheter	43
Fastighetsverksamhet	45
En tryggad kompetensförsörjning	46
Finansiella mål och ekonomiska förutsättningar	49
Kommentarer till regionbidragen	54
Sammanställning av regionbidrag	58
Resultaträkning	59
Balansräkning	60
Förslag till beslut	61

Förord av gruppledarna

Politiskt ansvar och ledarskap i en svår tid

I början av mars i år slog viruset Covid-19 ner i vår vardag. På några veckor blev vi tvungna att fokusera på frågan om smittskydd för att förhindra smittspridning samtidigt som sjukvården fick börja planera för en mängd svårt sjuka på våra sjukhus. De värsta scenarierna har inte blivit verklighet, men ett stort antal patienter behandlas för Covid-19 och många är svårt sjuka när denna budget presenteras. Intensivvården är ansträngd och även en stor organisation som Västra Götalandsregionen sätts på prov.

Västra Götalandsregionens budget för år 2021 samt planperioden 2022–2023 ska ses i ljuset av denna pressade situation. GrönBlå Samverkan känner, som politisk ledning i Västra Götalandsregionen, ansvaret för att enligt tidsplan arbeta med de ekonomiska förutsättningarna för kommande år. Vi är väl medvetna om att verksamheterna har gått från ett normalläge till ett extremläge och det kommer att betyda stora ekonomiska påfrestningar. I budgeten anges GrönBlå Samverkans politiska målsättningar och de grundläggande ekonomiska förutsättningarna för Västra Götalandsregionens verksamheter utifrån ett normaldriftläge. Den möter därmed önskemålen från verksamheterna om att tidigt kunna komma igång med sitt planeringsarbete inför nästa år.

Vi vet ganska väl vad det kostar att finansiera en god hälso- och sjukvård i Västra Götalandsregionen under en treårsperiod i ett normalläge. Det råder också en samstämmighet om vilka reformer vi har framför oss, exempelvis omställningen och digitaliseringen i vården samt att vi måste minska väntetider och öka produktiviteten i sjukvården. Det handlar också om insatser för en positiv och hållbar samhällsutveckling för att bidra till ett robust Västra Götaland som är redo att möta framtida utmaningar. Det arbetet måste fortsätta och vara långsiktigt. Samtidigt finns det många lärdomar att dra av effekterna av pandemin som kommer att vara värdefulla att ta med sig vad gäller hälso- och sjukvården, vikten av digitalisering och det fortsatta arbetet med klimatutmaningen.

Med det sagt så vill vi understryka att den extrema situation som viruset Covid-19 skapat självfallet också måste hanteras. Många osäkerheter kvarstår om följderna av viruset, både i det korta och i det långa perspektivet. Ingen vet, när denna budget presenteras, om vi ser en avmattning av virusets utbredning eller om smittspridningen och antalet sjuka tar ny fart framåt hösten 2020. Samtidigt förändras omvärlden ständigt och besked om exempelvis statsbidrag kan variera eller presenteras sent vilket gör planeringsarbetet svårt. Därför behöver vi parallellt hantera den rådande extrema situationen liksom effekterna av den vilket budgetmässigt kommer ske genom en kompletteringsbudget i slutet av året.

Några veckor innan denna budget presenterades kom besked från regeringen om en vårändringsbudget på totalt 100 miljarder kronor. Därefter har ytterligare stödpaket presenterats. Totalt uppgår satsningar från regering och riksdag i skrivande stund till 170 miljarder kronor. Detta är omfattande stöd för att finansiera extraordinära kostnader till följd av Covid-19. Det finns en stor risk att många företag går i konkurs och att arbetslösheten

ökar. Därmed kan skatteunderlaget minska och då även intäkterna till Västra Götalandsregionen, vilket sannolikt medför ytterligare svårigheter att finansiera sjukvården de närmaste åren. De insatser som regeringen nu gör liksom eventuella tillkommande åtgärder kan lindra en sådan nedgång och leda till att intäkterna till regionens verksamheter minskar i något mindre takt. Det är också viktigt att nationell och regional nivå kan samspela och tillsammans ge nödvändiga besked så att såväl invånare som kommuner och företag vågar tro på framtiden igen.

Västra Götalandsregionen har dock i grunden en god ekonomi som har tillräcklig styrka för att möta de intäktsbortfall som sjukvården, kollektivtrafiken, kulturinstitutioner och andra verksamheter drabbas av. Tidigt på våren 2020 beslutades om kapitaltäckningsgarantier för de helägda bolagen. En rad ytterligare åtgärder har också vidtagits för att upprätthålla en god sjukvård samt driva övriga verksamheter under en påfrestande period.

Det är samtidigt angeläget att leverera en budget för år 2021 samt för planperioden 2022–2023 med så stor träffsäkerhet och fast hand som det är möjligt i en osäker tid. Små och stora verksamheter har rätt att få någorlunda tydliga besked för hela planperioden. Därför presenterar vi denna budget som en grov fingervisning och ett sätt att ge någorlunda stadga för en stor och viktig verksamhet i en svår tid. GrönBlå Samverkan har dessutom, som tidigare nämnts, för avsikt att presentera en tilläggsbudget under hösten 2020 som ger mer detaljerade besked inför 2021 och hela planperioden.

Johnny Magnusson (M)

Kristina Jonäng (C)

Conny Brännberg (KD)

Jonas Andersson (L)

Ulrika Frick (MP)

Utmaningar, mål och fokusområden

	Utmaningar
 <p>Hållbar, innovativ och kreativ region</p> <p>Tillgänglig och produktiv hälso- och sjukvård</p>	<p>Möta det stora behovet av kompetens som finns inom olika branscher i Västra Götaland och lösa problemet med att det bland de arbetssökande saknas de kompetenser som arbetsgivarna söker.</p>
	<p>Förbättra en idag bristande förståelse för de stora infrastrukturbehov som finns i Västra Götaland och därmed skapa förutsättningar för utbyggnad av prioriterad infrastruktur.</p>
	<p>Möta en utveckling där de större städerna har en snabbare tillväxt än resten av Västra Götaland. Förutsättningar som jobb, bostäder, kultur och kommunikationer är ojämnt fördelade över regionen.</p>
	<p>Skapa ett väl utvecklat system för innovationer för att underlätta för regionens näringsliv att ställa om sin verksamhet för att kunna möta förändrade behov i framtiden.</p>
	<p>Ställa om Västra Götaland till en fossiloberoende region fram till år 2030.</p>
	<p>Fortsatt arbete för att nå en ökad vårdproduktion i förhållande till satsade medel.</p>
	<p>Stärka tillgängligheten och korta väntetiderna inom hälso- och sjukvården.</p>
	<p>Skapa en nära hälso- och sjukvård som bättre än idag kan möta en utveckling med en ökande psykisk ohälsa och de ökande behov som finns i en åldrande befolkning.</p>
<p>Behålla och locka medarbetare med rätt kompetens som tjänstgör på rätt plats, vid rätt tidpunkt.</p>	

Prioriterade mål för 2021 - 2023	Fokusområden med uppdrag för år 2021
Fler i arbete genom bättre matchning.	Inom ramen för regional kompetensförsörjning utveckla ett strukturerat, samordnat stöd för behovsanpassad utbildning.
Ökade infrastruktursatsningar för bättre transportnät för gods- och persontrafik.	Öka förståelsen för att Västra Götaland har eftersatt infrastruktur som försvårar Sveriges tillväxt.
Det hållbara resandet ska öka och bidra till möjligheterna att bo, verka och vistas i hela regionen.	Arbetsmarknaderna i Västra Götaland ska knytas samman med nya tre-zoners systemet i kollektivtrafik.
Hela regionen ska växa. Jobb, kommunikationer samt delaktighet och attraktivitet i både stad och land ska öka.	Via en ny regional utvecklingsstrategi finna breda politiska lösningar för att hela regionen ska utvecklas.
Deltagandet i kulturlivet ska öka.	Öka antalet insatser inom kulturen som främjar deltagande i hela regionen och bidrar till landsbygdsutveckling.
Västra Götalandsregionen ska verka för att stärka innovationskraften för en hållbar industri.	Göra Västra Götaland till världsledande inom hållbar industri för att bland annat möta klimatutmaningen och minska koldioxidutsläppen.
Klimatutsläppen från fossil energi i Västra Götaland ska minska.	Öka takten i "Klimat 2030 Västra Götaland ställer om".
Den medicinska kvaliteten ska öka och den organisatoriska effektiviteten förbättras.	<p>Detaljstyrning av hälso- och sjukvården ska ersättas av tillitsstyrning. Mer ansvar, makt och befogenheter ska decentraliseras till första linjens chefer.</p> <p>Öka antalet tillgängliga vårdplatser för att minska problemet med överbeläggningar.</p> <p>Delar av den planerade vården på akutsjukhusen ska flyttas ut till närsjukhus eller andra specialistmottagningar.</p>
Invånarnas tillgång till den vård de behöver ska öka.	<p>Stärka tillgängligheten och korta väntetiderna för både förstabesök och behandling.</p> <p>Öka tillgängligheten och korta väntetiderna för barn- och ungdomar med psykisk ohälsa.</p> <p>Invånarnas tillgång till digitala vårdformer ska öka, liksom verksamhetens användning av digitala lösningar.</p>
Primärvården ska bli den naturliga ingången för personer i behov av vård	<p>Vårdcentraler som kan erbjuda sina patienter en fast läkarkontakt ska premieras.</p> <p>Minskat behov av slutenvård på sjukhusen genom tillskapande av fler mobila och nära vårdformer.</p> <p>Fortsatt utveckling av första linjens sjukvård för psykisk ohälsa.</p>
Skapa attraktiva arbetsplatser och förbättra möjligheterna till karriär- och kompetensutveckling.	Låta lönesättningen präglas av större flexibilitet, där hänsyn tas till marknadssituation och kompetensbehov samtidigt som budget ska hållas.

Budgetanvisningar

Övergripande förutsättningar

Enligt kommunallagen ska kommuner och regioner varje år upprätta en budget. Den ska även innehålla en plan för ekonomin för en period av tre år. I budgeten ska skattesatsen och anslagen anges. Av budgeten ska det vidare framgå hur verksamheten ska finansieras och hur den ekonomiska ställningen beräknas vara vid budgetårets slut. De finansiella mål som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning ska anges.

Budgeten ska innehålla en plan för verksamheten under budgetåret. I planen ska det anges mål och riktlinjer som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning.

Denna budget redovisar i en särskild sammanställning utmaningar, prioriterade mål och fokusområden. Under ekonomiavsnittet redovisas de finansiella mål som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning.

Matris för mål och fokusområden

I budgeten ingår en matris för tydligare styrning. Den är något justerad jämfört med tidigare år för att bli mer stringent och enklare att styra mot. Matrisen bygger på två övergripande mål som all verksamhet och alla uppdrag ska styra mot.

- Hållbar, innovativ och kreativ region
- Tillgänglig och produktiv hälso- och sjukvård.

I matrisen finns nio utmaningar utpekade med elva prioriterade mål fastställda för planperioden. Sjutton fokusområden är en form av uppdrag till nämnder och förvaltningar för 2021.

Budgeten för Västra Götalandsregionen beskriver i övrigt den inriktning och politik som ska prägla utvecklingen de närmaste åren. Regionfullmäktige fastställer budgeten och den utgör därmed grunden för allt arbete som utförs i Västra Götalandsregionens verksamheter.

Nämnder och styrelserns arbete med budgeten

Nämnder och styrelser får utöver regionfullmäktiges mål lägga fast högst ett prioriterat mål anpassat till det egna uppdraget, som inte kan riktas mot annan nämnd eller styrelse.

Nämndernas och styrelsernas prioriterade mål får inte stå i strid med regionfullmäktiges mål.

I allt arbete som nämnder och styrelser bedriver ska jämställdhet, mångfald samt underlättande för personer med funktionsnedsättning integreras i ordinarie rutiner. Det innebär att Västra Götalandsregionen i statistik, utredningar och andra beslutsunderlag ska redovisa rådande förhållanden för kvinnor och män, lämna förslag för ökad jämställdhet och mångfald, samt visa hur verksamheten underlättar för personer med funktionsnedsättning.

Uppföljning av mål och fokusområden

De mål som är redovisade i budgeten kommer att kopplas till mätbara kvalitativa och kvantitativa indikatorer, som fortlöpande ska redovisas till nämnder och styrelser samt till regionfullmäktige i samband med delårsrapporter och årsredovisning.

Policydokument och andra styrande dokument som beslutas av regionfullmäktige ska inte innehålla indikatorer och mätetal för hur uppföljning och rapportering ska ske. På samma sätt som i uppföljningen av beslut i budget om mål och fokusområden bör regionstyrelsen på ett samlat sätt besluta om hur övriga policies och styrande dokument ska följas upp och redovisas till regionfullmäktige. Regionstyrelsen ska därför årligen gå igenom uppföljningen av alla styrande dokument, inklusive budget, som beslutats av regionfullmäktige i syfte att förenkla uppföljning och rapportering, samt se till att uppföljning kan ske på ett överskådligt och samlat sätt. RS ska besluta om uppföljning för kommande år senast i samband med att detaljbudgeten fastställs.

Beredning hösten 2020

Efter det att regionfullmäktige fastställt budget för 2021 skall regionstyrelsen besluta om riktlinjer för nämnder och styrelserns arbete med detaljbudget. I anslutning till detta beslut ska hälso- och sjukvårdsstyrelsen fatta beslut om en riktlinje för vårdöverenskommelsearbetet.

Syftet med de regiongemensamma riktlinjerna är att med regionfullmäktiges budget som utgångspunkt ange förtydligande förutsättningar och villkor för nämnders och styrelserns arbete med sina detaljbudgetar. Riktlinjerna för vårdöverenskommelserna är till för att utifrån regionfullmäktiges budget och andra relevanta styrande dokument ange förtydligande förutsättningar och villkor för beställare inom hälso- och sjukvården i arbetet med vårdöverenskommelser.

Arbetet med överenskommelser och uppdrag skall präglas av samarbete och partnerskap. Beställarnämnder och utförarstyrelser skall gemensamt ta ett helhetsansvar och processen ska präglas av tidiga planeringsförutsättningar, transparens och förståelse.

Överenskommelsearbetet måste förenklas så mycket som möjligt. Därför ger regionfullmäktige i uppdrag till hälso- och sjukvårdsnämnderna och utförarstyrelser att inför VÖK 2021 och kommande år:

- 2020-års uppdrag och ersättningar bör gälla även för 2021 om det inte finns sakliga skäl för korrigerings.
- Lägga fokus på långsiktig inriktning, så att beställare och utförare är överens om riktning och mål.
- Lägga fast planeringstal för 2022 och 2023 i alla överenskommelser.
- Upprätthålla och förstärka den ”omställning” och nya arbetssätt som skett inom alla verksamheter under Covid-19 pandemin. Detta bör vara en del av de planeringstal som fastställs.

Nämnder och styrelser ska senast innan utgången av oktober besluta om detaljbudget för nästkommande år.

Koncernens detaljbudget är en konsolidering av samtliga verksamheters detaljbudgetar och syftar till att ge en samlad och översiktlig bild av Västra Götalandsregionens ekonomi och verksamhet det kommande året. Koncerndetaljbudget beslutas av regionstyrelsen senast innan februari månads utgång under aktuellt budgetår.

Budgeten som överordnat styrdokument

Budgeten är Västra Götalandsregionens överordnade styrdokument. Till detta kommer, av regionfullmäktige antagna, styrdokument som ger en mer detaljerad inriktning för Västra Götalandsregionens verksamheter. Under 2019 och 2020 har fullmäktige antagit uppdateringar av kulturstrategin och en ny regional utvecklingsstrategi.

Vid eventuella konflikter mellan styrdokument och budget gäller den senast antagna budgeten.

Visionen om "Det Goda Livet"

Västra Götalandsregionens vision om Det Goda Livet är den långsiktiga inriktningen för vårt arbete. Det är en vision för hela Västra Götalands län och alla dess invånare, och denna vision gäller alltså som en övergripande riktning på verksamheten.

Regional utveckling

I början av 2021 fattas beslut om en ny regional utvecklingsstrategi (RUS), vilken ska ersätta den tidigare VG 2020. Den regionala utvecklingsstrategin ska beskriva mål och prioriteringar för de områden där takten i omställningen behöver öka fram till 2030. Strategin ska fokusera på områden som utvecklas genom samarbete mellan organisationer och sektorer samt samverkan mellan lokal, regional, nationell och internationell nivå.

Regionala trafikförsörjningsprogrammet

Trafikförsörjningsprogrammet är det viktigaste dokumentet i utvecklingen av kollektivtrafiken i Västra Götaland. Här beskrivs hur kollektivtrafiken ska utvecklas och var fokus på kollektivtrafiksatsningar ska ligga.

Kulturstrategi för Västra Götaland

Kulturstrategi 2020–2023 antogs under 2019 och är till för att skapa en gemensam kulturpolitisk utgångspunkt i Västra Götaland. Den beskriver vilka megatrender som påverkar kulturlivets utveckling, vägledande perspektiv och strategiska områden som ger riktlinjer för hur kulturpolitiken ska genomföras.

Strategi för hälso- och sjukvårdens utveckling

Den strategi för hälso- och sjukvårdens omställning som regionfullmäktige antog i maj 2017 syftar till att stärka hälso- och sjukvården ur ett tydligt invånar- och patientperspektiv.

Den vård som invånarna behöver ofta ska finnas i närområdet och kunna erbjudas med en god kontinuitet. Den vård som invånarna behöver mer sällan kan samlas till färre utbudspunkter för att säkerställa högsta kvalitet. För att både kunna koncentrera vård och bygga ut den nära vården behövs nya arbetssätt och digitaliseringens möjligheter nyttjas bättre.

Kvalitetsförbättringar ska vara en ledstjärna i allt utvecklingsarbete för att invånarna ska erbjudas en vård med hög medicinsk, organisatorisk och patientupplevd kvalitet.

Övriga styrdokument

Västra Götalandsregionen har utöver ovanstående visioner och program ett antal övriga styrdokument som är fastställda av regionfullmäktige. Särskilt bör nämnas Klimat 2030 som är den klimatstrategi där Västra Götalands klimatmål är fastställt. Målet är att Västra Götaland

ska vara en fossiloberoende region till år 2030. Arbetet är sedan 2017 inne i en genomförandefas som ska resultera i nya satsningar och samverkansplattformar för ett effektivt regionalt klimatarbete.

Under 2015 genomfördes en översyn av gällande styrdokument och regionfullmäktige beslutade att ett styrande dokument inte bör gälla under längre tid än fem år. Dokumentet ska därefter antingen upphöra eller uppdateras.

Vid en målkonflikt mellan olika styrdokument och budgeten gäller den senast antagna budgeten. I regionfullmäktiges beslut om övergripande styrdokument fastställs hur Västra Götalandsregionen ska arbeta med att stödja utveckling inom olika politikområden. Genom fullmäktiges beslut anges inriktning och mål för arbetet inom respektive område. För att nå dessa krävs att insatser prioriteras och att resurser avsätts. Detta resursbehov och prioritering av insatser måste dock ställas mot behovet inom andra angelägna områden. För Västra Götalandsregionen som helhet sker detta genom att regionfullmäktige årligen beslutar om budget och plan och väger då behovet av resurser och insatser mellan de olika politikområdena. Regionfullmäktiges budget blir på så sätt överordnat övriga styrdokument som regionfullmäktige fastställt.

Utmaningar på grund av Covid-19

De ekonomiska konsekvenserna till följd av det nya coronaviruset är högst osäkra. Produktion och sysselsättning har under våren drabbats hårt. Skatteintäkterna, framför allt intäkterna från skatt på arbete, dämpas kraftigt när BNP och antalet arbetade timmar sjunker och skatteunderlagstillväxten är den lägsta på minst 30 år.

Så sent som i februari räknade Sveriges Kommuner och Regioner och Ekonomistyrningsverket med flera med en BNP-tillväxt med cirka en procent under år 2020. Vi såg en normal inbromsning i konjunkturer efter flera år med högkonjunktur. Därefter har en mycket dramatisk utveckling skett i coronavirusets spår med bland annat varsel och börsfall. Nedgången har varit global med en liknande utveckling i många länder. Osäkerheten i prognoser och beräkningar är därför betydligt större än normalt. Hur stora effekterna på makroekonomin och de offentliga finanserna till slut blir beror bland annat på hur stor spridning viruset får, hur stor oro det skapar samt i vilken omfattning och hur länge verksamheter och landgränser hålls stängda. I dagsläget beräknas en minskning av BNP för helåret 2020 på 4,1 procent. För 2021 beräknas i scenario från SKR i april ett BNP-lyft på 3,3 procent. Jämförs den beräknade BNP-nivån för 2021 med den före krisen syns ett tapp på nästan en procent. Bortfallet av produktion och inkomster är mycket stort och liknar endast två tidigare dramatiska episoder i modern tid: den svenska 1990-tals krisen och den globala finanskrisen 2008–2009.

Regeringen och riksdag har ökat bidragen till kommuner och regioner för att klara av effekterna av pandemin. Enligt förhandsinformation kommer också ytterligare kompensation att planeras i regeringens höständringsbudget. En kompensation är av stor vikt då rådande pandemi innebär stor ansträngning på kommuners och regioners ekonomi, troligtvis kommer ett stort antal kommuner och regioner att visa negativa resultat för 2020.

Covid-19 pandemin innebär förändrade förutsättningar inför kommande års verksamhet både verksamhetsmässigt och ekonomiskt. De ekonomiska konsekvenserna av pandemin för Västra Götalandsregionens verksamheter är i dagsläget svårt att överblicka.

Stora resurser har avsatts inom sjukvården för att möta patienter som insjuknat i Covid-19 under år 2020. Den belastning som pandemin både indirekt och direkt inneburit för Västra Götalandsregionens sjukvård att hantera Covid-19 patienter har fått både verksamhetsmässiga och ekonomiska följder. Andra behov har fått stå tillbaka vilket lett till längre köer och väntetider. Under förutsättning att de akuta påfrestningarna till följd av Covid-19 har minskat till 2021, kommer 2021 till stora delar bli ett år av arbete för att återställa hälso- och sjukvården till ett mer normalt läge. Detta kommer att kräva betydande insatser och ekonomiska resurser under hela planperioden. Hur stora insatserna för att exempelvis korta köerna kan bli är i nuläget svårt att uppskatta och är bland annat avhängigt av hur situationen kring pandemin utvecklas och vilka resurser som finns kommer att finnas tillgängliga.

Coronakrisen lämnar få av regionens verksamheter opåverkade. Det gäller även kollektivtrafiken som sedan dess att pandemin startade har haft stora utmaningar att upprätthålla trafik bland annat på grund av sjukfrånvaro bland medarbetarna. Detta samtidigt som statliga riktlinjer krävt omfattade insatser som åtgärder för att minska trängsel, begränsa antalet passagerare per fordon samt information om hur passagerarna kan minska risken för smittspridning. Kollektivtrafiken har genom stora insatser följt dessa föreskrifter och dessutom till stora delar fullföljt sina åtagande trots rådande pandemi. Samtidigt har resenärerna i stor utsträckning undvikit kollektivtrafiken vilket innebär ett resandetapp som inte har setts vid något annat tillfälle i kollektivtrafikens historia. Nationellt har kollektivtrafiken i genomsnitt förlorat fler än varannan resenär och biljettintäkterna har minskat lika mycket. Beräkningar visar på stora summor av minskade biljettintäkter även i Västra Götaland, troligtvis ett bortfall räknat i miljarder kronor. Kollektivtrafiken är en viktig del för att regionens invånare skall kunna resa och arbetspendla. Men rådande pandemi kan komma att påverka kollektivtrafikens framtida verksamhet.

Under 2008–2009 års ekonomiska kris fanns en överenskommelse i regionfullmäktige om att avvika från ordinarie överskottsmål. Vi ser att detta är nödvändigt även denna gång för att kunna ge regionens verksamheter förutsättningar för att klara av sina uppdrag.

Vi ser redan i dagsläget behovet av en kompletteringsbudget och därför kommer det att planeras för att en sådan kan beslutas om vid regionfullmäktiges sammanträde i november.

Hållbar, innovativ och kreativ region

Kompetensförsörjning
Infrastruktur
Hållbar industri
Tillväxt i hela regionen
Hållbart resande
Kultur
Miljö och klimat

En hållbar, innovativ och kreativ region

Den viktigaste utmaningen för Västra Götaland är att bryta den nedgång i ekonomin som slog till med kraft under våren 2020. Det är viktigt att vidta åtgärder för att stärka framtidstron så att det utvecklingsarbete som inleddes före krisen kan fortsätta.

Utmaningen är också att möta en utveckling där de större städerna har en snabbare tillväxt än resten av Västra Götaland. Förutsättningar som jobb, bostäder, kultur och kommunikationer är ojämnt fördelade mellan såväl stadsdelar som över regionen i sin helhet och skapar en känsla av utanförskap och brist på delaktighet.

Många av de verktyg som finns för att stötta en positiv hållbar samhällsutveckling finns i det regionala utvecklingsuppdraget. Målet är en hållbar, innovativ och kreativ region. Utveckling av väl fungerande infrastruktur för kompetensförsörjning, forskning och innovationssystem samt för transporter av personer och gods är basen i det regionala utvecklingsarbetet. Västra Götalandsregionen har uppdraget att utveckla Västra Götaland i samverkan med invånare, företag, organisationer och hela civilsamhället, kommuner, högskolor/universitet och andra myndigheter.

Västra Götaland är en region med en stor andel kunskapsintensiva företag, ofta med en global spelplan. Väldigt få regioner i världen har en så stor andel företag med egna resurser för forskning och utveckling som Västra Götaland. Regional utveckling ska bidra till ett robust Västra Götaland som kan stå starkt i tider av ekonomisk nedgång i världsekonomin.

Västra Götaland är en stor region med olika förutsättningar, men gemensamt för hela regionen är att det råder brist på väl fungerande infrastruktur. Detta drabbar både person- och godstrafik och är en utmaning för den regionala utvecklingen och har stor

påverkan på hela Sveriges tillväxt och utveckling. Det finns en bristande förståelse för hur stor andel av Sveriges försörjning av den globala handeln som sker via Västra Götaland och arbetet med att tydliggöra detta bör intensifieras.

Med sikte på 2030

En ny regional utvecklingsstrategi för 2021 - 2030 ska vara vägledande för de kommande årens arbete med regional utveckling. Strategins mål är hur Västra Götaland ska bli ett föredöme för omställning till ett hållbart samhälle. Långsiktiga prioriteringar är förmågan att bygga kompetenser för att klara internationell konkurrenskraft, hur innovationskraften ska stärkas och Västra Götaland ska knytas samman. Ytterligare en långsiktig prioritering är individens möjlighet till egen försörjning för att stärka sammanhållning och tilliten i samhället.

Genom regionala utvecklingsmedel kan vi växla upp de resurser som redan finns i företagen. Framför allt syftar de regionala utvecklingsmedlen till att skapa mervärden genom samarbeten mellan företagen och lärosätena, eller mellan kommuner, näringsliv och akademi. Ofta finns möjligheter till medfinansiering från staten eller från EU vilka kan skapa breda samarbeten och stärka konkurrenskraften totalt sett i Västra Götaland. Denna typ av omfattande samarbeten för att främja internationell konkurrenskraft ska fortsätta.

Bygga kompetenser för att möta teknikskiften

För att Västra Götaland ska klara att bibehålla positionen som en av de främsta industriregionerna i världen måste Västra Götaland ha en förmåga att ställa om. Näringslivet ska elektrifieras, digitaliseras och robotiseras samt ställa om för ett mer klimatsmart samhälle med ökad cirkularitet i alla affärsmodeller de närmaste åren. Företag med dess anställda kommer att möta stora teknikskiften, vissa yrken förändras eller försvinner och nya uppstår. Flera olika insatser krävs för bättre matchning och det behövs nya sätt att arbeta med livslångt lärande och bildning. Det handlar om vidareutbildning för personer vars utbildningsbakgrund och kompetens inte möter kraven på arbetsmarknaden. Så säkrar vi tillgång till kompetens på en föränderlig arbetsmarknad.

Stärka innovationskraften

Västra Götalandsregionen ska verka för att stärka innovationskraften och möjliggöra testbäddar (en miljö där man kan testa nya tekniker i en kontrollerad, simulerad eller verklig användarmiljö). Fokus bör ligga på såväl innovativa idéer som små och medelstora företag. Västra Götalandsregionen ska verka för att stärka dialogen mellan näringslivet, forskningen och politiken, samt mellan företag och branscher, för att tillsammans bidra till god utveckling i Västra Götaland. Västra Götalandsregionen kan också i samverkan nyttja EU-medel för satsningar inom exempelvis näringslivet, kollektivtrafiken och miljön.

Hålla samman Västra Götaland

Orter och byar kan tillvarata hela sin potential när regionen bidrar till lokal utvecklingskraft och nyskapande. I takt med att kollektivtrafiken och möjligheten till

distansarbete blir allt bättre kan människor bo i en del av regionen och arbeta i en helt annan. Snabba transporter med buss och tåg till regionens noder är en förutsättning för att hela Västsverige ska utvecklas.

Öka inkluderingen

Arbetsmarknaden är tudelad. Samtidigt som företag har svårt att finna arbetskraft med rätt kompetens, finns det grupper som har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Känslan av utanförskap och brist på framtidstro är en utmaning i samhället. I fokus är att få en fungerande arbetsmarknad med bättre matchning, kontinuerlig vidareutbildning för att klara omställning, bryta utanförskap och öka inkluderingen. Fullföljda studier är en förutsättning för delaktighet och för att minska klyftorna mellan människor.

Världsledande inom hållbar industri

Över hela världen, i Europa och i Sverige sker nu en omställning av industrin i syfte att minska koldioxidutsläppen och hejda klimatförändringarna. Västra Götaland har ett särskilt stort ansvar för denna omställning, eftersom en stor andel av den tunga oljebaserade industrin finns här. Med rätt inställning och bra verktyg kan vi ligga i framkant. Det finns konkurrensfördelar av att utveckla ny teknik här samt välkomna etableringar som bidrar till en hållbar industri. Fortsatta satsningar på en modern fordonsindustri som anammar elektrifiering och digitalisering är viktigt för regionen. Fokus på cirkulär ekonomi inom exempelvis textil, möbler och plast är också angeläget för att främja en hållbar industri.

Forskning och utveckling inom hälso- och sjukvård

Västra Götaland ska stärka sin position som en av de främsta regionerna inom life science. Fler och starkare samarbeten med andra aktörer i gemensamma frågor måste prioriteras. Sverige har en life science-strategi som förpliktigar. Västra Götalandsregionen har möjlighet att ligga i framkant.

Västra Götalandsregionens egen hälso- och sjukvårdsorganisation måste samverka med externa aktörer inom life-science-klustret för att möjliggöra klinisk forskning och tillgång till testbäddar. Det stärker både Västra Götalands egen hälso- och sjukvård och externa aktörer inom life science. Samverkan skapar också förutsättningar för att använda EU:s finansiella instrument för forskning och utveckling.

Västra Götalandsregionen har uppdraget att inom hälso- och sjukvården ansvara för forskning och utveckling. Detta ansvar innebär att sjukvården hyser den forskning som sker i samverkan med universitet, högskola och näringsliv. Möjlighet till forskning på primärvårdsnivå ska förbättras, inte minst för att den möjligheten hänger ihop med primärvårdens långsiktiga behov av kompetensförsörjning.

Social hållbarhet förutsätter lika värde

Mänskliga rättigheter ska vara i centrum för Västra Götalandsregionens arbete. Som offentlig aktör har Västra Götalandsregionen också en skyldighet till att upprätthålla dessa rättigheter samt att bidra till en social hållbar utveckling. I Västra Götalandsregionen ska alla åtnjuta lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, etnicitet, religion, sexuell läggning, könsidentitet, funktionsnedsättning, ålder, socioekonomisk status eller bostadsort. För att öka den sociala hållbarheten, så ska Västra Götalandsregionen fortsätta arbetet med att stärka sammanhållningen i samhället. Arbetet för att minska skillnader i livsvillkor och hälsa ska fortsätta.

Västra Götalandsregionens plan om mänskliga rättigheter ska genomsyra alla dess verksamheter. Verksamheterna ska även ha möjligheten att samverka mellan varandra och sprida goda exempel för att ta vara på de kompetenser som finns.

Barnrättsarbetet har intensifierats i och med att barnkonventionen blivit lag. Politiken gör ständigt avvägningar i arbetet när principer om barns rätt kan tolkas olika. Beredningen för mänskliga rättigheter ska bidra med tolkning och tillämpning i vår egen verksamhet.

Fokus på ökad kompetens och bättre matchning

Kompetensförsörjning och förmågan till kompetensomställning är en avgörande faktor för fortsatt tillväxt och utveckling. Kriser drabbar enskilda branscher samtidigt som teknikskiften öppnar nya möjligheter. Förmågan att snabbt ställa om, utbilda och matcha arbetskraften med förändrade och nya arbeten avgör vår samlade förmåga framöver. För Västra Götaland, liksom övriga Sverige, är kunskap och kompetens vårt främsta konkurrensmedel gentemot omvärlden men också en faktor för hälsa och välbefinnande för den enskilde individen. Västra Götalandsregionen ska aktivt bidra till denna kompetensomställning med fokus på ökad kompetens och fler i arbete.

Västra Götaland har en utmaning i att det saknas arbetskraft och utbildade personer i flera branscher. Samtidigt som drygt tretusen, ca 17 procent av eleverna i Västra Götaland lämnade grundskolan 2019 utan behörighet till gymnasiet. Det har dock skett en liten förbättring jämfört med tidigare år. Dessutom är det ca 30 procent av gymnasieeleverna som inte fullföljer sina studier. Därmed saknar de förutsättningar att delta i arbetslivet och i den gemenskap som ett arbete ger. Det innebär också att företagen har svårt att rekrytera yrkesutbildade som kan möta omställning som sker i på arbetsplatserna.

Västra Götalandsregionen har sedan 2010 i uppdrag av regeringen att tillhandahålla en kompetensplattform i Västra Götaland. Erfarenheten från finanskrisen visade att det saknades kunskap och översikt om vilka utbildningar som genomfördes och hur många som studerade. Samtidigt saknades prognoser och underlag både på medellång och

lång sikt för vilka kompetensbehov som fanns på regional nivå. Varken den nationella eller den lokala nivån har möjlighet att få den översikten.

Uppdraget från regeringen var därför att utarbeta en kompetensplattform för länet som ska bidra till att öka kunskap och översikt inom kompetensförsörjnings- och utbildningsområdet. Regionen ska samordna behovsanalyser och bidra till ökad kunskap om utbud och efterfrågan av utbildningsformer. Plattformen utgör en kunskapsbank, en utbildnings- och arbetsmarknadsprognos på regional- och delregional nivå, som underlag för utbildningsplanerare för att identifiera kompetensbrister. Kompetensplattform Västra Götaland sker inom fyra områden; Strategisk påverkan, Insatser och utvecklingsprojekt, Lärande och erfarenhetsutbyte samt Prognoser och kunskapsunderlag.

Kompetensförsörjningsfrågorna bör vara en integrerad del i den regionala utvecklingsstrategin och i tillväxtstrategin. Kompetensförsörjningen är central för att bibehålla och stärka den regionala konkurrenskraften. Ett fokusområde för kommande år är därför att: Inom ramen för regional kompetensförsörjning ska regionen, i dialog med näringslivet och gemensamt med kommunerna, utveckla ett strukturerat och samordnat stöd för behovsanpassad utbildning, så att de olika utbildningsformerna blir bättre anpassade till lokala, delregionala och regionala kompetensbehov.

Fler ska fullfölja sina studier

Fler ska fullfölja sina studier. Avslutade gymnasiestudier är en dörröppnare till ett jobb eller fortsatt utbildning. De har också en stark koppling till hälsa, där forskningen visar att de barn som klarar sina studier har en bättre chans att få en god hälsa och ett bättre liv. Västra Götalandsregionen ska fortsätta arbetet med Kraftsamling fullföljda studier. Tillsammans med kommunerna och ett flertal aktörer ska Västra Götalandsregionen fortsätta att skapa bättre förutsättningar för barn och unga att fullfölja grundskole- och gymnasieutbildning. Västra Götalandsregionen ska också aktivt bidra till att sprida goda exempel inom området.

Personer som av olika anledningar inte lyckats i skolan ska ges en andra chans till utbildning vid folkhögskola eller i vuxenutbildning. Västra Götalandsregionen har som utbildningsaktör ett särskilt ansvar att erbjuda utbildningsmöjligheter med hög kvalitet som ger individen nya möjligheter.

Utbildningsverksamhet med ett särskilt ansvar

Regionen har ett ansvar för flera utbildningsverksamheter med uppdrag från regionutvecklingsnämnden och kulturnämnden vid sidan av den utbildning som sker inom hälso- och sjukvården.

Naturbruksskolorna

Naturbruksgymnasierna drivs på kommunernas uppdrag och ska kompetensförsörja de gröna näringarna. Naturbruksskolorna erbjuder utbildning på både gymnasial och vuxen nivå. De har i uppdrag att vara kompetenscentrum för de gröna näringarna och vara en aktiv del i landsbygdsutvecklingen. Detta kan bidra till en ökad självförsörjningsgrad i jordbruket.

Skolorna ska bidra till att möta näringens kompetensbehov, stärka företagande och vara ett nav för näringarna och hela landsbygden. Regionens egna skolor ska utgöra spetsen av naturbruksutbildningar och ge en kvalificerad utbildning inom de gröna näringarna. Arbetsgruppen Politiskt samråd naturbruk ser över samverkansavtalet för naturbruksutbildningar och kommer under 2021 att genomföra en utvärdering med syftet att teckna ett nytt avtal efter 2022.

Regionens naturbruksskolor ska fortsätta att utveckla och sprida kunskap om biologisk mångfald i till exempel parkskötsel, odlingslandskap och i skogsbruket.

Folkhögskolorna

Folkhögskolorna har, genom sin särskilda pedagogik och arbetssätt, en viktig roll att spela i utbildningssystemet. Särskilt viktig är den ”allmänna kursen” som utgör basen inom folkhögskolan. Att få möjlighet att fullfölja sina studier, på grundskole- eller gymnasienivå har och har haft en mycket stor betydelse för många individer genom åren.

Utbildningsväsendets största utmaning är att klara av att fortsätta utveckla sin verksamhet i takt med nya samhällsutmaningar. Folkhögskolorna har alltid varit en aktör med god förmåga att möta nya utmaningar, behov och forma nya utbildningar utifrån det som samhället behöver och efterfrågar.

Folkhögskolorna i Västra Götaland ska spela en tydlig roll som utbildningssamordnare för att möta viktiga samhälls- och kompetensförsörjningsutmaningar. Folkhögskolorna är en väl utvecklad resurs för att sprida folkbildning i hela Västra Götaland och genom sina olika profiler speglar de mångfalden i samhället. Pedagogiken och traditionen hos folkhögskolorna betyder mycket för att motivera och stödja unga personer som hoppat av grund- och/eller gymnasieskolan.

Folkhögskolornas studieform ger ofta nya chanser till studier som senare kan leda till jobb. Västra Götalandsregionen bör, som ägare till egna folkhögskolor, skapa förutsättningar för bra studiemiljö och i förekommande fall internat för personer långt från arbetsmarknaden.

Västra Götalandsregionen ska verka för att skapa en ännu starkare samverkan mellan kommuner, studieförbund, folkhögskolor och eftergymnasiala kulturutbildningar. Uppdraget och det regionala ersättningssystemet för folkhögskolorna ska förändras för att dessa i högre utsträckning ska bidra till att ge fler en andra chans i utbildningssystemet.

Folkhögskolorna bidrar i arbetet med Kraftsamling fullföljda studier. Alla skolor som vill, egna och rörelsedrivna, ska kunna bidra i arbetet med att ta emot elever med stora behov.

I budgeten tydliggörs rollerna gentemot folkhögskolorna. Kulturnämnden kvarstår som beställare av kulturuppdraget och får ett särskilt anslag för att ge ett uppdrag till styrelsen för folkhögskolorna. Regionutvecklingsnämnden får ett tydligare uppdrag med utbildning, kompetensförsörjning, yrkesutbildning och integrationsutmaningen. Ett uppdrag som regionutvecklingsnämnden redan har men genom att huvudmannabidrag, volymbidrag och mobilitetsersättningen överförs till regionutvecklingsnämnden kan regionen kraftsamla inom detta uppdrag. Ersättningarna till Folkhögskolorna för den del som följer på det statliga uppdraget, alltså volymersättningen, ska betalas ut samma år som ersättningen avser.

Socialt företagande för en inkluderande arbetsmarknad

En viktig resurs i att möta flertalet av samhällsutmaningarna är genom det sociala företagandet. Sociala företag består av allt från start-up företag till aktörer inom den ideella sektorn. Den gemensamma drivkraften är att skapa innovativa lösningar på samhällsutmaningar. De sociala företagen arbetar för en inkluderande arbetsmarknad.

Sociala företag kännetecknas av att deras affärsmässiga verksamhet är ett medel för att uppnå ett eller flera samhällsnyttiga mål. Västra Götalandsregionen har även en avgörande roll i att ta tillvara den drivkraft och de lösningar som det sociala företagandet tillför. Stödet till nyföretagande ska också spegla de sociala utmaningarna för att nå en hållbar tillväxt. Den sociala ekonomin och dess aktörer ska tydliggöras i regionens strategiska utvecklingsarbete och i genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin.

Åtgärda infrastrukturbehoven i Västsverige

Västra Götaland är en industriregion med stor nationell betydelse. Beslut om nationella investeringar i Västra Götalands infrastruktur är avgörande för hela Sveriges utveckling och konkurrenskraft. Det finns idag en bristande förståelse för de stora infrastrukturbehov som finns i Västra Götaland och därmed för att skapa förutsättningar för utbyggnad av prioriterad infrastruktur. Undermålig infrastruktur skapar hinder för möjligheten att klara av klimatutmaningen för gods- och persontransporter.

Västra Götalandsregionens utvecklingsarbete ska fortsätta med inriktningen att knyta samman länet. Arbetsmarknadsregionerna ska bli färre, stad och land ska knytas samman, fler ska ha närmare till jobb och studier utan att behöva flytta. För detta krävs goda kommunikationer och en infrastruktur som underlättar pendling.

Västra Götalands utveckling är starkt beroende av goda kommunikationer för gods och persontrafik över länsgränserna, inom Europa och internationellt. Väsentligt för en positiv utveckling är Göteborgs hamn, goda tågförbindelser och flygplats med järnvägsförbindelse.

En samlad plan för järnvägen, såväl för godstransporter som för persontrafik, med nödvändiga prioriteringar ska tas fram, med syftet att öka förståelsen för helhetsbilden och öka den gemensamma handlingskraften. Syftet är att stärka Västra

Götalandsregionen påverkansarbete, tillsammans med kommunerna, för att säkerställa att den statliga nivån underhåller och investerar i samtliga bantyper i järnvägssystemet. Ett fokusområde för 2021 är därför att: Öka förståelsen för att Västra Götaland har eftersatt infrastruktur som försvårar Sveriges tillväxt.

Västra Götalandsregionen behöver fortsätta arbeta för såväl nya järnvägar som upprustning av de järnvägar som finns idag. Ny stambana Göteborg – Stockholm med första etapp Göteborg – Borås beräknas komma igång under 2020-talet och Västra Götalandsregionen måste fortsätta bevaka att detta sker. Viktigt är också satsningar på Västra Stambanan, med fyrspår Göteborg – Alingsås som viktigaste åtgärd. Behovet av järnvägsdepåer måste även tillgodoses i infrastrukturplaneringen.

Arbetet med att utveckla en modern järnvägsförbindelse till Norge (Oslo – Göteborg) ska ha fortsatt fokus. Ambitionen är att genomföra de utredningar som gjorts av dubbelspår Öxnered – Halden.

Västra Götalandsregionen ska verka för fler och bättre internationella tågförbindelser. Detta gäller såväl höghastighetståg i framtiden som förbättringar i närtid, för hela sträckan Oslo-Hamburg med EU-finansiering. På nationell nivå förbereds nattåg ut på kontinenten och det är viktigt att det finns anslutande nattågsförbindelser från Västra Götaland när det blir verklighet.

Västra Götaland har olika infrastrukturbehov i olika delar av länet. I de större städerna är trängsel och utsläpp stora problem och fler behöver gå, cykla och åka kollektivt. Cykelpotentialstudien visar också att det finns stor potential för cykeltransporter på landsbygden och i mindre orter. På landsbygden är ett väl fungerande finmaskigt vägnät samt fungerande cykelvägar viktigt. Det är betydelsefullt att se över hela resandedjan och möjliggöra ett hållbart resande i hela Västra Götaland. Det är också viktigt att få en samlad regional fysisk planering tillsammans med kommunerna.

Målbild Tåg 2035 har utökats med sju nya stationslägen och regionen fortsätter förbereda dessa ihop med berörda kommuner. Samtidigt som arbetet med fler stationslägen pågår ska fler tvärförbindelser med busstrafik och förbättrad järnvägskapacitet fortsätta. I enlighet med målbild tåg 2035, med delmål 2028. Det handlar också om att tillsammans med näringslivet få fler att ställa om till ett hållbart resande. Lika väl som det behövs nya busskörfält behövs incitament för att fler människor ska ändra sina resvanor. Exempel på detta är projektet ”En ren vana” som drivs gemensamt med Västsvenska Handelskammaren för att uppmuntra nya resvanebeteenden.

Sjöfarten med Göteborgs hamn, kustsjöfart och inlandssjöfart är av stor strategisk betydelse för Västra Götalands utveckling och är av nationellt intresse, liksom järnvägs- och väganlutningar till hamnarna. Investeringar i slussar och muddring i Göteborgs hamn är nödvändiga för Sverige som nation och viktigt för Västra Götaland.

Förstärkt och väl utbyggd elinfrastruktur, med robusta elsystem och elförsörjning till laddinfrastruktur, krävs och ska beaktas i infrastrukturplaneringen. Detta är en förutsättning för att kunna möta transportsektorns utveckling mot fossilfrihet. Det innebär såväl elinfrastruktur till bussdepåer som annan laddinfrastruktur i samhället.

För Västra Götalandsregionen är det ett uttalat mål att knyta samman tätorterna bättre och snabba upp stadstrafiken. Även bättre förbindelser till regioncentrum i grannlän och grannländer efterfrågas och tåget ska fungera som ryggrad när det gäller invånarnas pendlingsresor. Antalet tågresor i Västra Götaland har mer än fördubblats de senaste 20 åren. Det finns en stor potential för att avlasta vägnätet och ytterligare öka tågresandet i framtiden. Satsningen på det finmaskiga vägnätet på landsbygden samt regional cykelplan, för att möjliggöra vardagscykling längs regionala vägar ska fortsätta.

Fler fossiloberoende godstransporter

Strategin för en fossiloberoende region i Västra Götaland innebär en 80-procentig minskning av koldioxidutsläpp till år 2030 jämfört med 1990 års nivå. Utmaningen är att hantera ökade godsmängder samtidigt som koldioxidutsläppen ska minska. Målen kommer med beslutade styrmedel inte att nås om nuvarande inriktning består. Tvärtom förväntas godstransporter med lastbil att öka fram till år 2030. Västra Götalandsregionen har en viktig roll för att driva på för att få fram ny teknik och strategiska utvecklingsprojekt för effektivare godstransporter, ihop med fordonstillverkare, speditörer och forskare. Bristande rådighet över investeringar och underhåll på järnväg och väg utgör en utmaning för att möta de ökande koldioxidutsläppen.

För att möta utvecklingen måste Västra Götalandsregionen intensifiera arbetet med att genomföra Godsstrategin, för att stärka förutsättningarna för logistik och godstransporter. En utveckling av infrastrukturen i hela Västra Götaland är nödvändig för minskad klimatpåverkan och för att arbetsmarknadsregionerna ska fungera.

En utveckling för hållbar industri

En utmaning är att förhindra att företagen i Västra Götaland tappar konkurrenskraft. Västra Götalandsregionens innovationsstrategiska arbete vilar på de tre benen entreprenörskap, små och medelstora företag samt forskning och utveckling i styrkeområden. Störst effekt nås när ”benen” samspelar, samverkar och integreras. Västra Götalandsregionen har valt att satsa på starka fysiska innovationsmiljöer där utvecklingsinsatser med flera aktörer kan samverka. Det är nödvändigt att bibehålla och utveckla detta väl utvecklade system för innovationer. Detta för att underlätta för företagen att ställa om till en hållbar industri.

Företag och industrier i Västra Götaland ligger i framkant inom energisnål råvaruhantering, klimatsmart logistik och effektiva produktionsprocesser. Den miljödrivna utvecklingen är av stor betydelse för det regionala utvecklingsarbetet. Västsveriges näringsliv samt lärosäten och forskningsinstitut samarbetar allt mer för att sätta Västra Götaland på kartan kring hållbara produktions- och konsumtionsmönster. Västra Götalandsregionen ska fortsätta främja arbetet för en fossiloberoende region.

För att uppnå målet om en fossiloberoende region krävs medverkan i olika projekt för nya material och bränslen samt ökat fokus på elektrifiering inom transportsektorn. Satsningen på biogas är en viktig fråga för minskade klimatutsläpp och även för ett ökat kretsloppstänkande i Västra Götaland. Västra Götalandsregionen ska medverka till att stimulera fler användare av biogas.

Fordonsindustrin och smarta logistiklösningar har ett självklart fokus i Västra Götaland. Västra Götalandsregionen fokuserar bland annat på samverkan med den västsvenska industrin för att få ner utsläppen från tunga vägtransporter. Regionen ska genomföra satsningar för att underlätta för elektrifiering av fordon, bland annat genom att i samverkan med näringslivet utarbeta ett program för kompetensförsörjning i fordonsindustrin.

Västra Götaland har stora möjligheter att bli världsledande inom hållbar industri, både när det gäller att ställa om processindustrin till användning av nya material från bland annat skogen, samt mer av återvinning, återanvändning och uppgradering av mode/kläder. Detta är nödvändigt för att bland annat möta klimatutmaningen och minska koldioxidutsläppen.

Studier av, och framför allt ett konkret arbete för, cirkulära affärsmodeller inom textil och möbler ska stimuleras. En plan för hur Västra Götaland ska kunna ligga i framkant avseende utvecklingen av nya klimatsmarta produkter ska tas fram, där biobaserade råvaror blir till nya material och nya produkter. De gröna näringarna ska vara motorn i denna gröna omställning.

Området berörs av satsningar på styrkeområden där det finns program för; Hållbara Transporter, Life Science, Hållbar Kemi samt påverkansagenda Kraftsamling Biogas. Även inom textil och mode har Västra Götaland en stark position som ska tas tillvara.

Därför är ett fokusområde för 2021 att Västra Götaland ska bli världsledande inom hållbar industri för att bland annat möta klimatutmaningen och minska koldioxidutsläppen.

Verka för jobb och hållbar tillväxt i hela regionen

Västra Götalandsregionen har sedan bildandet omfördelat resurser inom länets gränser. Skattekraften har kommit hela territoriet till del och under 20 år har kollektivtrafiken byggts ut i hela länet. Även sjukvårdens resurser är jämnt fördelade i hela länet. Alla regionens delar har över tid vuxit ekonomiskt och i antalet invånare, där Göteborgsområdet har växt i snabbare takt. Utmaningen är att öka en hållbar tillväxt i hela regionen och att minska klyftan mellan stad och land. Förutsättningarna för jobb, bostäder och goda levnadsvillkor ska finnas i hela regionen.

Göteborgsområdets snabba befolkningstillväxt beror främst på åldersstrukturen. Det föds fler barn som gör att födelsenettet är högre i Göteborg. Även invandringen från andra länder är större till storstäderna. Inflyttningen från övriga delar av landet utgör en betydligt mindre del av tillväxten. Under senare år har flyktingströmmen motverkat en negativ kantring av befolkningstillväxten.

Det bör strävas efter utvecklingskraft i alla delar av Västra Götaland. Strävan är goda förutsättningar att bo och leva i alla delar av regionen. Om alla delar växer så minskar klyftan och resurserna av arbetskraft, bostäder och företagsetableringar tas tillvara. De flesta kommuner växer i länet men trots det finns utmaningar kring attraktivitet och bristande känsla av delaktighet.

Arbetet med en ”rundare region” med god tillgång till snabba kommunikationer är en viktig förutsättning för att kunna bo på en plats och arbeta på en annan. Antalet arbetsmarknadsregioner har också blivit långt färre sedan Västra Götalandsregionens tillblivelse, men fortsatt syns en skillnad i förutsättningarna att pendla långt på ett bekvämt och enkelt sätt. Arbetet med att minska antalet arbetsmarknadsregioner ska fortsätta. Kollektivtrafikförsörjning och landsbygdsutveckling ska hållas samman för att fler ska kunna resa till jobb och studier från alla delar av regionen.

Infrastrukturprioritering och kollektivtrafikutbyggnad hindras ibland av geografiska och administrativa gränser. Arbetet med Strukturbild Västra Götaland har påbörjats för att sätta kollektivtrafik, infrastruktur och bebyggelseplanering i en helhet för att gemensamt nå en mer hållbar utveckling. Det ska byggas upp en gemensam kompetens inom regionen och skapas tillit mellan olika aktörer.

Västra Götalandsregionen bedriver genomgående en regional utvecklingspolitik där städerna, de mindre orterna och landsbygden betraktas som en helhet. Regionen undviker ett bidragsorienterat och kompensatoriskt synsätt på landsbygden eller på orter som inte växer i samma takt som städerna.

Västra Götaland har möjlighet att vara en modell för ett väl fungerande samspel mellan stad och land, bland annat genom stora program som Mistra Urban Future. Stadens behov av energi- och materialförsörjning och livsmedel ger självklara kopplingar till landsbygden.

Samspelet mellan stad och land ger en hållbar stadsutveckling och en levande landsbygd. Hur samspelet mellan stad och land fungerar är avgörande för att både nå en hållbar stadsutveckling och för en levande hållbar landsbygd. Regionens ska verka för att fiber- och mobiltelefonnätet byggs klart i hela regionen samt att fler samhällsmaster byggs.

Ökad lönsamhet i livsmedelssektorn och bättre möjligheter till energiproduktion skapar möjligheter till jobb på landsbygden samt leder till en mer hållbar stadsutveckling. De gröna och blå näringarnas produkter kan ersätta fossilbaserade material. Västra Götaland ska ligga i framkant för dessa satsningar. Självförsörjning och trygga livsmedelsleveranser är särskilt viktigt i en orolig tid. De gröna näringarnas har ett stort behov av ny kompetens. Behovet har kartlagts i en särskild rapport som gjorts tillsammans med Region Skåne och Region Östergötland. För att säkra näringens framtid och utveckling bör ett särskilt fokus läggas på utbildning och kompetensförsörjning inom livsmedelssektorn bland annat för små- och medelstora matproducenter och i förädlingsledet.

Programmen ska omarbetas

Ett stort antal program är i dag vägledande för hur resurser till regional utveckling fördelas. Programmen ska omarbetas i enlighet med den nya regionala utvecklingsstrategin.

Fortsätta dialogen med science parks

Många av de innovativa idéer som finns i regionen ska tas tillvara genom en tydlig struktur för innovationsplattformar. Grundfinansieringen av Science Parks i Göteborg, Borås, Skövde och Trollhättan är avgörande för långsiktigheten och stabiliteten i arbetet. Det behövs en mer nära dialog mellan regionen och Science Parks för att utveckla verksamheten ytterligare.

Fokus på entreprenören

Samarbeten mellan de stora företagen, akademien och offentlig sektor är emellertid ingen garanti för kreativitet och innovation. Det behövs specifika fokus på små- och medelstora företag samt deras möjligheter att växa. Företagscheckar och direkta samarbeten för att främja entreprenörskap är avgörande för ett vitalt näringsliv som kännetecknas av kreativitet och som välkomnar innovationer. Det ska alltid finnas en dörr in till Västra Götalandsregionen för entreprenörer, företagare och innovatörer.

En framgångsrik besöksnäring

Västra Götalandsregionens strategiska inriktning för besöksnäringen utgår från; maten, naturen och kulturen. Besöksnäringen samt de kulturella och kreativa näringarna är över tid en av de starkast växande näringarna i Västsverige. Under våren 2020 har det dock skett en mycket kraftig nedgång, många företag är hårt drabbade när besökarna helt uteblivit. Krisen kommer att leda till omstöpning i branschen samtidigt som det finns en potential på sikt av nya företag och arbetstillfällen på landsbygden, kustbygden och även i de större städerna. Västra Götalandsregionen ska verka för att utveckla och skapa en robusthet för den småskaliga och hållbara besöksnäringen i hela länet, bland annat genom att stärka samverkan mellan företag, kommuner och region.

Det är av central betydelse att utveckla marknadsföringen av Västra Götaland internationellt och även öka produktutveckling, infrastruktur och samverkan mellan aktörer för att bidra till säsongförlängning och ökad exportmognad. Västra Götalandsregionen ska fortsatt verka för att fler större möten och kongresser ska genomföras i Västra Götaland.

Göteborgs botaniska trädgård ska utvecklas som en besökspunkt med god tillgänglighet till kollektivtrafik.

Intresset för att vandra i Västra Götaland är stort och antalet internationella besökare ökar. Västra Götalandsregionen ska fortsatt utveckla samordningsarbetet för att göra vandringslederna mer lättillgängliga.

Fullfölj ambitionen med kollektivtrafikens utbyggnad

Kollektivtrafiken har stora utmaningar med minskat resande och minskade intäkter med anledning av pandemin. Ett hållbart resande och en sammanhållen arbetsmarknadsregion är beroende av en fungerande kollektivtrafik så väl nu som efter krisen. Ambitionen är att fortsätta satsningarna för en omställning av transportsystemet.

Det finns en utmaning i att utveckla hållbart resande och transporter i en utveckling där de större städerna i regionen har en snabbare tillväxt än övriga regionen. Det hållbara resandet i Västra Götaland ska utvecklas och öka vilket bidrar till möjligheterna att bo och verka i hela regionen, men också knyta samman arbetsmarknadsregioner och underlätta pendling över länsgränser. Tvärförbindelser mellan regionens noder ska förbättras samtidigt som framkomlighetsåtgärder för kollektivtrafiken måste göras i de större städerna.

År 2021 kommer vara det första året med det nya zonsystemet. Det är en stor förändring som kommer gynna regionens gemensamma arbetsmarknad. Västtrafik kommer ha en noggrann och kontinuerlig uppföljning av hur resandet och intäktsutvecklingen förändras. Ett särskilt fokus kommer läggas på utökade möjligheter till studie- och arbetspendling och förbättra förutsättningarna för kombinerade resandedjor. Det är viktigt med fortsatt dialog och uppföljning kring hur resandet kan öka i hela Västra Götaland.

Väl fungerande kollektivtrafik i hela Västra Götaland är en förutsättning för en hållbar utveckling och växande arbetsmarknad samt för att vara en attraktiv och konkurrenskraftig region. Målsättningen är andelen hållbara resor ska öka och att fördubblingsmålet av resor nås till 2025. Utvecklingen ska ta sin utgångspunkt ur ett hela resan-perspektiv där korta resor knyts ihop med längre resor för att vidga

arbetsmarknadsregionen ytterligare samt nå målet om ett hållbart resande. Minskad miljöpåverkan är ett av Västra Götalandsregionens mål och för kollektivtrafikens del innebär detta ett arbete för att minska utsläppen och bullernivån. Fossilfri färjetrafik har särskilda utmaningar som måste lösas för att uppnå målen om en helt fossilfri kollektivtrafik.

För genomförande av Målbild Stadstrafiken 2035 ska Västra Götalandsregionen samverka med Göteborg, Mölndal och Partille kommuner för nödvändig samhällsplanering och finansiering. Ett helt nytt system med Metrobuss ska införas. Framkomlighetsåtgärder i kollektivtrafiken är viktiga vilket förutsätter en dialog med kommunerna för en bättre punktlighet och kortare restider.

Västtågens utveckling och ökad tillgänglighet för våra invånare har stor betydelse för att knyta ihop stad och land samt för att skapa en stark region med en regional arbetsmarknad. Målbild kollektivtrafik 2028 är en plan för snabb och attraktiv kollektivtrafik i ett samlat system av storregional busstrafik och tåg. Fortsatta satsningar ska göras i knutpunkterna samt där resandeunderlaget är störst. Samtidigt ska goda trafiklösningar på landsbygden utvecklas. En översyn ska göras av knutpunkter och noder för ökad attraktivitet och likvärdighet. Närtrafik och utvecklade pendelparkeringar är två goda exempel på denna typ av trafiklösningar, samt även projekt såsom ”Kom i land”-projektet i Skaraborg. Det är också viktigt att underlätta för trafik över länsgränserna.

Konceptet ”hållbart resande”, som fokuserar på att påverka resandemönster och att kombinera olika färdmedel på ett smart och effektivt sätt, ska implementeras. Teknik, nudging och olika beteendetrender ska utnyttjas för omställning. Cykel, kollektivtrafik, bil och pendelparkeringar måste ses som delar i hela resandedjan som tillsammans ger möjligheter att möta de olika förutsättningar som finns för kollektivtrafiken i stad och land. Tekniska lösningar, positiv påverkan genom nudging och olika beteendetrender ska utnyttjas för omställning. Förbättringar för cykel utifrån Cykelstrategin ska genomföras, exempelvis bör det bli möjligt att ta med cykeln på landsbygdsbussar i mån av plats. System med hyrcyklar liknande ”Styr och Ställ” i Göteborg bör uppmuntras och ingå i den infrastruktur som finns kring den stadsnära kollektivtrafiken.

Västra Götalandsregionen ska underlätta biljettköp för resenären genom att vidareutveckla försäljningssystemet och öppna upp de digitala försäljningskanalerna. Detta för att till exempel underlätta resor till olika kulturevenemang och vårdinstitutioner.

Att Västtrafik i sitt arbete har ett starkt fokus på att öka tilliten och tilltron till kollektivtrafiken är viktigt för att kunna stärka varumärket och visa på fördelarna med

att resa kollektivt. För att uppnå detta är det viktigt att vara lyhörd för befintliga och potentiella resenärers önskemål samt att ha god och tät dialog med kommunerna. Det krävs också ett fortsatt arbete med tillgänglighetsanpassningar som nu inkluderas i kollektivtrafiknämndens arbete med de sju diskrimineringsgrunderna och ökad social hållbarhet så att fler med funktionsnedsättning har möjlighet att välja kollektivtrafiken. Västtrafik ska fortsätta arbetet med att öka tryggheten och säkerheten i kollektivtrafiken genom insatser som bidrar till att förhindra konflikter och hotfulla situationer. Förutom ombord, handlar en del i trygghetsarbetet om att skapa trygga och säkra knutpunkter och hållplatser, men också om att i större utsträckning samverka med kommuner om vägen till hållplatsen.

Ett kraftfullt miljöarbete för en fossiloberoende region

För att nå målet om ett fossiloberoende Västra Götaland 2030 krävs att tempot i klimatarbetet höjs och att ännu fler aktörer samverkar. Men det är en utmaning som också rymmer stora möjligheter. Arbetet innefattar lösningar som bidrar till regional utveckling och ett gott liv för alla som lever och verkar i Västra Götaland. Klimatrådet, som är en viktig kraft i Västra Götalands klimatarbete, samlar ledare från bland annat näringsliv, akademi, kommuner och intresseorganisationer. Ett fokusområde under 2021 är därför att: takten i ”Klimat 2030 Västra Götaland ställer om”, ska öka.

Det är angeläget att regionen satsar på innovationsskapande åtgärder för att minska konsumtion och öka förutsättningarna för en cirkulär ekonomi. Insatser för grön kemi och hållbara textilier, att utveckla koldioxidlagring, hållbar stadsutveckling, återvinningsmöjligheterna av plast samt miljöforskning kring renare flyg ska ha fortsatt stort fokus. Regionen ska även verka för att uppmuntra invånare att göra mer klimatsmarta val.

I Västra Götaland är skogen, lantbruket och havet viktiga resurser. Västra Götalandsregionen har en viktig roll i att stödja initiativ som bidrar till att mer klimatpåverkande produkter kan ersättas av förnyelsebara resurser från lantbruk och hav.

Västra Götalandsregionen ska fortsatt medverka aktivt i frågor kring nya material och bränslen samt verka för ökat fokus på elektrifiering inom transportsektorn. Användning av lokalt producerad biogas är en viktig fråga för minskade klimatutsläpp. Internationellt sett ligger Västsverige i framkant vad gäller forskning och utveckling av biogas. Påverkansagendan Kraftsamling Biogas, syftar till ökad användning och produktion av biogas.

Koldioxidbudgeten ska komplettera de nuvarande klimatmålen och syftar till att få till stånd ett mer strukturerat och effektivt arbete med klimatfrågorna för att Västra Götaland ska kunna bidra till att Parisavtalets mål uppnås. I arbetet med koldioxidbudgeten är det viktigt att invånare, näringsliv och offentlig sektor församman.

Ett internt miljöarbete i framkant

Som en av Sveriges största arbetsgivare har Västra Götalandsregionen ett ansvar och stor möjlighet att vara en föregångare i miljöarbetet och visa för andra att en omställning till ett hållbart välfärdssamhälle är möjligt. Allt arbete inom Västra Götalandsregionens samtliga verksamheter ska vara hälsofrämjande och bidra till en hållbar utveckling. Upphandling som syftar till att stimulera företag att ta fram nya och mer klimatsmarta produkter är ett viktigt verktyg. Biologiskt nedbrytbara produkter ska gynnas framför petroleumprodukter och återvinning måste gynnas framför destruktion. Andelen vegetariska, ekologiska och lokalproducerade råvaror i regionens verksamheter ska öka. Arbetet för minskad miljöpåverkan från läkemedel ska intensifieras, där regionen ska stärka sin kontroll över tillverkningen, och insatserna för att få bort läkemedelsrester i naturen ska öka.

Biologisk mångfald och friluftsliv

Västra Götalandsregionen har en viktig roll för att främja friluftsliv och öka förståelsen för samt gynna biologisk mångfald. Arbetet sker främst genom Göteborgs botaniska trädgård, Västkuststiftelsen och naturbruksskolorna.

Regionen är betydelsefull aktör i förvaltandet av naturreservat via Västkuststiftelsen, ett aktivt skydd och bevarande av skog, kust skapar rika miljöer som ofta blir attraktiva besöksmål.

Bevarandet av biologisk mångfald är kritiskt för att vi ska kunna uppnå de flesta av målen inom Agenda 2030. Antalet arter minskar drastiskt på jorden, både på land och i våra hav. Det är därför angeläget att regionen fortsätter stödja vidareutvecklingen av forskningen på området samt erfarenhetsutbyte mellan olika aktörer i samhället.

Inom de närmaste åren ska nya växthus och ett besökscentrum på Göteborgs botaniska trädgård uppföras. Därigenom skapas möjligheter för Botaniska att säkra sina unika växtsamlingar samt att bli en starkare besöksanledning året runt.

Regionen ska fortsatt stödja åtgärder för att hantera marint skräp. Insatserna ska omfatta såväl åtgärder vid källan som att ta hand om plasten i havet och på land.

Ett levande kulturliv i hela Västra Götaland

Kultursektorn har skakats rejält i Coronapandemins svallvågor. Effekterna har varit många stängda verksamheter, inställda arrangemang och föreställningar. Västra Götalandsregionen ska fortsätta ta initiativ för att skapa förutsättningar för ett fortsatt rikt kulturliv.

Kultur har ett egenvärde och ska vara en obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Från politiskt håll är inte uppgiften att styra utbudet utan att ge kulturlivet bästa möjliga förutsättningar att växa fritt. Kulturen ska nå och angå alla invånare. Västra Götalandsregionen ska, med utgångspunkt i mänskliga rättigheter, arbeta för ett kulturliv som präglas av jämlikhet, jämställdhet och interkulturell dialog.

Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet som skapare, publik och deltagare. Fokus på barn och unga ska stärkas än mer. Det rika natur- och kulturarvet i Västra Götaland ska vara tillgängligt och levande för alla invånare och besökare. Kulturupplevelser får människor att må bra och de bidrar även till att stärka lokal och regional attraktionskraft och utveckling.

Kulturen behöver mer än i dag bidra som en kraft för attraktivitet, delaktighet och samhällsutveckling i varje kommun i Västra Götaland. Västra Götalandsregionen ska genom samordnande initiativ sträva efter att de kommunala kulturverksamheterna utvecklas. Den kulturella infrastrukturen behöver stärkas så att fler invånare på mindre orter får tillgång till ett aktivt kulturliv.

Genom tätt samarbete mellan det offentliga, det privata och civilsamhället, däribland det fria kulturlivet, blir kulturen starkare. Civilsamhället har en stor variation av verksamhets- och organisationsformer och kan därigenom främja ökat deltagande i kulturlivet på områden dit etablerade institutioner och marknadskrafter inte når.

Västra Götalandsregionens största kulturinstitutioner – såsom GöteborgsOperan, Göteborgs Symfoniker, Film i Väst, Regionteater Väst – har gott renommé och erbjuder ett variationsrikt utbud av hög kvalitet. Det är av stor vikt att arbetet som bedrivs inom dessa institutioner, för att nå nya publikgrupper, fortsätter att utvecklas.

De kulturinstitutioner som Västra Götalandsregionen finansierar tillsammans med Göteborgs stad behöver tydliga och långsiktiga utvecklingsmöjligheter. En uppdelning och renodling av finansierings- och driftansvaret mellan regionen och staden är nödvändig.

Folkbildningen engagerar brett och skapar därmed goda förutsättningar för kultur och bildning med bredd och djup. Det är inte minst av betydelse att stärka

samverkan mellan folkbildningen och regionala verksamheter inom områdena ofrivillig ensamhet, kultur och hälsa och integration.

Läsfärdighet och läsförståelse är grundläggande förutsättningar i barn och ungas utbildning. Litteraturens, kulturens, utbildningens och folkbildningens aktörer behöver tillsammans kraftsamla och ta ansvar för att skapa intresse och lust bland yngre för läsning och bildning. I takt med att medieutbudet ökar blir det allt viktigare att kunna värdera och kritiskt granska text och bild. Västra Götalandsregionen ska fortsatt ta initiativ som syftar till att höja medie- och informationskunnigheten (MIK).

Västra Götalandsregionen ska utöka användandet av digitala lösningar för att bidra till ett mer attraktivt kulturutbud utanför de större städerna. Även arbetet för att stärka möjligheterna för mindre orter och landsbygd att utvecklas genom kulturella och kreativa näringar ska fortsatt utvecklas. Kulturella mötesplatser stimulerar till kreativitet och förnyelse av kulturlivet. Inte minst behöver fler mötesplatser för ungdomars kulturutövande och kulturkonsumtion skapas.

Tillgänglig och produktiv hälso- och sjukvård

**Produktivitet
Kompetensförsörjning
Tillgänglighet
Nära vård
Psyisk hälsa
Digitalisering**

Tillgänglig och produktiv hälso- och sjukvård

Den medicinska utvecklingen inom hälso- och sjukvården har varit mycket framgångsrik sett över de knappt 20 år som Västra Götalandsregionen funnits. Tack vare medarbetarnas höga kompetens, nya läkemedel, metoder och diagnostiska undersökningar kan vi i dag lindra och i många fall bota åkommor som vi förr inte kunde hantera. Samtidigt finns betydande variation i medicinska resultat mellan och inom regionen. Variationen visar att det finns ett gap mellan bästa tillgängliga kunskap och den praktiska vårdvardagen. En annan utmaning är de sociala skillnaderna i folkhälsa och att hälsan i vissa utsatta grupper inte utvecklats på samma positiva sätt som i befolkningen som helhet.

Svaret på utmaningar i form av dålig tillgänglighet och långa köer har historiskt varit att tillföra betydande ekonomiska resurser, liksom att öka antalet medarbetare. Trots årliga resurstillskott på dryga sex procent till framförallt sjukhusen är tillgängligheten fortfarande alltför låg och köerna alltför långa. Istället krävs omfattande insatser för att effektivisera och öka produktiviteten för att klara ekonomin i stort och förbättra tillgängligheten.

För att lösa problemen med dålig tillgänglighet behöver en rad reformer genomföras för att lösa de i huvudsak organisatoriska systemfel som dagligen drabbar patienter i form av långa köer och personalen i form av en dålig och stressig arbetsmiljö. Lösningarna finns i stor utsträckning på varje sjukhus, inom varje verksamhet eller på den enskilda vårdavdelningen. Detaljstyrningen av hälso- och sjukvården måste därför ersättas av

tillitsstyrning, där ansvar, makt och befogenheter att nå såväl ekonomiska som verksamhetsmässiga mål decentraliseras till chefer och deras medarbetare.

Det långsiktiga målet är att skapa en hälso- och sjukvård som ger ökat värde för patienten och samtidigt utnyttjar sjukvårdens resurser effektivt. Detta förutsätter specifika sätt att mäta det värde som sjukvårdsinsatser skapar för den enskilde patienten liksom utvecklade metoder att mäta resursåtgång på patientnivå. Lika viktigt för att säkerställa en effektiv resursanvändning är att sjukhusen får likvärdiga förutsättningar. Modellen för ersättning till sjukhusen, med ett gemensam DRG-pris, är delvis genomförd och den fortsatta implementeringen av ett gemensamt pris är prioriterad. Detta kommer att innebära fortsatta utmaningar för regionens sjukhus.

Vårt samhälle i allmänhet och sjukvården i synnerhet har utsatts för stora påfrestningar till följd av pandemin som drabbade världen under 2020. Stora resurser inom sjukvården har avsatts för att möta patienter som insjuknat i Covid-19 och den belastning som pandemin både indirekt inneburit med bland annat sjukskrivningar bland personal liksom direkta effekter genom det ökade trycket på de verksamheter som fått hantera Covid-19 patienter har inneburit höga påfrestningar för den personal som varit på plats. Andra behov har fått stå tillbaka, vilket bland annat fått längre köer och väntetider till första besök och behandling inom specialistvården som följd. Under förutsättning att de akuta påfrestningarna till följd av Covid-19 har minskat till 2021, kommer 2021 till stora delar bli ett år för att återställa hälso- och sjukvården till ett mer normalt läge. De mål och visioner som behandlas i denna budget måste därför ses på längre sikt än det enskilda budgetåret.

Omställningen av hälso- och sjukvården

Det övergripande målet för hälso- och sjukvården i Västra Götalandsregionen är att erbjuda en sammanhållen och tillgänglig hälso- och sjukvård som ges med högsta kvalitet och patientsäkerhet, samt som alltid utgår från den enskilde patientens behov och erfarenheter. För att nå målet krävs en omställning av vården för att bättre möta patienternas behov och skapa mesta möjliga värde av de tillgängliga resurserna. Genom sitt beslut om en strategi för hälso- och sjukvårdens omställning har regionfullmäktige skapat ett ramverk för hur Västra Götalandsregionen under planperioden ska möta beskrivna utmaningar och behov av reformer. Strategin förutsätter ett långsiktigt arbete, präglad av uthållighet, där alla nämnder och styrelser enskilt och gemensamt fokuserar på att genomföra och följa upp arbetet med omställningen.

Omställningen av vården i Västra Götalandsregionen delas in i fyra övergripande områden som bland annat har stöd i två statliga utredningar, Effektiv vård (SOU 2016:2) och Träning ger färdighet – Koncentrera vården för patientens bästa (SOU 2015:98), samt i den nationella visionen för e-hälsa 2025.

Utveckla den nära vården

Vård som patienten behöver ofta ska finnas nära. I den nära vården ingår vård inom primärvården, tandvården samt öppen specialiserad vård och som erbjuds utanför de stora akutsjukhusen, på specialiserade närsjukvårdscentrum, mindre sjukhus, på distans, i patientens hem eller i andra öppna vårdformer. Det samordningsansvar som finns i den nära vården för patientens hela hälso- och sjukvårdsbehov ska utvecklas.

Koncentrera vård för bättre kvalitet och tillgänglighet

Specialiserad vård som invånarna behöver sällan ska koncentreras till färre platser för att säkra kvalitet, patientsäkerhet och ökad effektivitet. Detta innebär att sjukhus utan akutmottagning dygnet runt kommer att få ökade planerade volymer och tydliga profiler. Både den akuta och den planerade vården behöver koncentreras så att varje behandlare och team har tillräckligt stora volymer för att upprätthålla kvalitet och patientsäkerhet. För att klara detta behöver snäva lokala perspektiv stå tillbaka för det regionala perspektivet, där Västra Götalandsregionen ses som en enhet där patienter ibland tas omhand på det närliggande sjukhuset och ibland på andra sjukhus i Västra Götaland.

Utveckla digitala vårdformer och tjänster

Digitaliseringen påverkar alla områden i samhället och invånarnas förväntningar på hur moderna organisationer möter och interagerar med omvärlden ökar. Digitaliseringens möjligheter ska användas för att ge invånarna en trygg och säker vård som skapar värde, ökar delaktigheten och tillgängligheten samt ger medarbetarna en attraktivare arbetsplats.

Fokusera på kvalitetsdriven verksamhetsutveckling

Vid jämförelser av medicinska kvalitetsmått med övriga regioner framgår det att Västra Götalandsregionen behöver förbättra sitt kvalitetsarbete för att uppnå samma resultat som de bästa regionerna. Det behövs därför ett fortsatt systematiskt arbete med lokal verksamhetsutveckling och ständiga förbättringar inom varje verksamhet. Med kvalitetsdriven verksamhetsutveckling och ständiga förbättringar ska medarbetarnas kompetens och vilja att utveckla hälso- och sjukvården tillvaratas. Sjukvårdens chefer och medarbetare ska ges tid, kunskap och redskap för att arbeta med kvalitetsdriven verksamhetsutveckling i syfte att kunna erbjuda högre medicinsk kvalitet och högre patientupplevd kvalitet i en bättre organisation.

Produktivitet

Använd vårdens resurser på bästa sätt

Den höga kostnadsutvecklingstakten som präglat hälso- och sjukvården i Västra Götalandsregionen de senaste åren ser nu ut att ha brutits, men för att klara framtida utmaningar i form av ett ökat vårdbehov och svårigheter att rekrytera fler medarbetare behöver arbetet för att nå en ökad vårdproduktion i förhållande till satsade medel fortsätta.

Delar av den planerade vården på akutsjukhusen ska flyttas ut till närsjukhus eller andra specialistmottagningar. Detta görs för att skapa effektiva produktionsenheter och ge akutsjukhusen möjlighet att fokusera på de patienter som behöver akutsjukhusets resurser. Primärvården ska vara den naturliga ingången för personer i behov av vård. Därför ska den regionalt finansierade primärvården få ett utökat uppdrag, liksom en utökad finansiering, vilket måste balanseras med minst motsvarande minskade behov av sjukhusbaserad vård. Närhälsan har i detta arbete en viktig uppgift och ska i hela regionen verka för en jämlik vård med förbättrad kvalitet och patientnöjdhet.

Den specialiserade vården behöver koncentreras till färre utbudspunkter till förmån för ökad kvalitet. Det är viktigt att vårdpersonal inom exempelvis opererande specialiteter har tillräckligt stort patientunderlag för att de ska kunna upprätthålla nödvändig kompetens, för att på så sätt ligga i framkant.

Patienten ska ha möjlighet att i praktiken kunna vända sig till den vårdinrättning som har kortast köer. Sjukhusen behöver säkerställa sina planeringsprocesser för att redan vid remissens ankomst antingen ge patienterna en tid för besök eller behandling inom vårdgarantis gräns eller, när så inte kan ske, hänvisa till annan vårdgivare med bättre tillgänglighet. För att stärka patientens möjlighet att få vård i tid har det inrättats en central enhet för vårdgarantiservice. Den undersöker i första hand möjligheterna till vård inom Västra Götalandsregionen, därefter hos privata vårdgivare som regionen har avtal med eller hos andra regioner.

Det viktigaste arbetet för att skapa en verksamhet där resurserna används på rätt sätt sker lokalt. Detaljstyrningen av vården behöver därför minskas till förmån för en tillitsbaserad styrning, där initiativ från chefer och deras medarbetare välkomnas i större utsträckning än idag. Ett led i detta är den införda administrativa prövningsrätten, där anställda kan utmana arbetsätt och rutiner som de upplever som ineffektiva och kostnadskrävande.

Alla de patienter som uteblir från planerade besök leder till höga och helt onödiga kostnader för hälso- och sjukvården. Genom ett utvecklat system för kallelser, påminnelser och avgifter kan antalet patienter som uteblir minskas.

Tillgänglighet

Tillgängligheten måste öka

God tillgänglighet till hälso- och sjukvård är en av Västra Götalandsregionens viktigaste frågor. Alla invånare ska få både den akuta och planerade vård de behöver i rätt tid. En väl fungerande primärvård är en förutsättning för att nå dit. Arbetet med att stärka tillgängligheten till primärvården ska fortsätta. Ett viktigt steg är reformen för fast läkarkontakt som genomförs under 2020. Reformen innebär att vårdcentraler som kan erbjuda sina patienter en fast läkarkontakt premieras. Målet är att alla

invånare ska kunna erbjudas en fast läkarkontakt inom fem år. Detta är också ett sätt att främja en rimlig arbetsbelastning för personalen, där varje enskild läkare får ett begränsat uppdrag.

Köerna till den specialiserade vården är alltför långa. Dessutom har den under 2020 pågående pandemin tvingat vården till nödvändiga prioriteringar, vilket bidragit till en ytterligare förlängning av köerna. Därför måste arbetet för kortare köer och förbättrad tillgänglighet fortsätta. Detta kommer att kräva betydande insatser och resurser under hela planperioden. För att ytterligare öka incitamentet till att korta vårdköerna införs en prestationsbaserad ersättning till sjukhusen. Hur stora insatserna för att korta köerna kan bli är avhängigt av hur situationen kring pandemin utvecklas och vilka resurser som därmed kan frigöras.

Nyttjandegraden av befintliga operationssalar är idag i genomsnitt drygt 50 procent och den måste öka. Arbetet med att nyttja våra operationssalar effektivt behöver utvecklas, vilket till exempel kan innebära att operationssalar med låg nyttjandegrad kan komma att hyras ut.

Oavsett var man bor i länet ska man uppleva en god tillgänglighet. För att på ett bättre sätt garantera tillgängligheten till vård i Västra Götalands geografiska ytterkanter behöver samverkan med grannregioner, liksom med Norge, stärkas. Öppettider och sjukvårdens struktur och lokaler ska vara anpassade efter de behov som finns. Dagens system med drygt 20 jourmottagningar behöver ses över med målet att såväl antal som lokalisering bättre svarar upp mot invånarnas behov.

Antalet överbeläggningar på regionens sjukhus måste minska. Det krävs ett fortsatt utvecklingsarbete på sjukhusen med fokus på att skapa fler tillgängliga vårdplatser. Men det krävs också utvecklad samverkan mellan primärvård, kommuner och sjukhus. Det finns flera goda exempel på sådant arbete, till exempel för att möjliggöra tidigare hemgång för utskrivningsklara patienter. Detta arbete behöver fortsätta och goda exempel behöver spridas till hela regionen. Tiden som medarbetare använder för direkta patientkontakter måste öka, utvecklingen av IT-stöd fortsätta och indikationer, remissrutiner samt rutiner för tidsbokning och uteblivna besök ses över.

Högprioriterat i närtid är en väl fungerande ambulansverksamhet samt förbättrade flöden och kortare väntetider på sjukhusens akutmottagningar. Därför behöver en översyn ske av hela den prehospitala vården där avsikten är att få de olika delarna att samverka på ett optimalt sätt.

Bättre flöden på akutmottagningarna kräver att bakomliggande service, såsom exempelvis vårdplatser och röntgenutrustning, finns tillgänglig. En kontinuerlig utveckling av arbetssätt krävs och ambulanssjukvårdens utryckningstider måste kortas. En översyn av den prehospitala vården ska innehålla förslag på hur den

prehospitala sjukvårdens olika delar kan utvecklas för att gemensamt höja kvaliteten. Arbetet med att minska ambulanssjukvårdens utryckningstider måste fortsätta och koncepten Samverkande sjukvård, I Väntan På Ambulans (IVPA) och single responder ska utvecklas vidare. Det är orimligt att vissa delar av Västra Götaland tvingas leva med det faktum att ambulansen kanske inte kommer i tid. För att få en effektiv och jämlik akutsjukvård behöver ambulansdirigeringen höja kvaliteten i utalarmeringen. Rätt insats på rätt plats i rätt tid ska genomsyra hela verksamheten.

En hälsofrämjande och förebyggande hälso- och sjukvård

Västra Götalandsregionen har en viktig roll i det hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbetet genom sitt ansvar för hälso- och sjukvård, men även för sitt regionala utvecklingsansvar. Hälso- och sjukvården behöver utveckla och tillämpa evidensbaserade hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande metoder, integrerat i vårdarbetet. Västra Götalandsregionen behöver utveckla de digitala verktygen för att stärka det förebyggande folkhälsoarbetet och egenvården samt uppföljningen av till exempel fysisk aktivitet på recept (FaR) och hälsocoach online.

Genom tidiga och förebyggande åtgärder mot ohälsa och sjukdom ökar förutsättningarna för att alla ska få en god hälsa. Västra Götalandsregionen bör i sitt förebyggande arbete se över hur vi kan använda hälsoundersökningar för att arbeta mer hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande där sjukdomar som till exempel hjärt- och kärlsjukdomar upptäcks tidigare. Här kan inspiration hämtas från andra regioner, såsom till exempel Region Västerbottens arbete med hälsoundersökningar.

Västra Götalandsregionen har ett ansvar att förbättra arbetet med att motverka skillnader i hälsa och livsvillkor. Individer från socioekonomiskt svaga grupper samt flyktingar och nyanlända har en sämre hälsa än andra i befolkningen. Därför ska insatserna i dessa grupper ha hög prioritet.

Det förebyggande arbetet i den nära vården genom vårdcentraler, barnvårdscentraler, ungdomsmottagningar, barnmorskemottagningar och tandvårdsmottagningar spelar en central roll. För att nå en framgång i hälsoarbetet krävs en stärkt samverkan och kunskapsutbyte med kommuner, statliga myndigheter, utbildningssektor, näringsliv, det civila samhället samt i internationella sammanhang.

En förbättrad och mer jämlik hälsa är en viktig strategisk framtidsfråga för hela Västra Götaland där grunden för arbetet ska vara de åtta nationella målområdena. Kopplingen mellan social hållbarhet och folkhälsa ska synliggöras och ett särskilt fokus ska ligga på de faktorer som påverkar barns och ungas livsvillkor. Det är i de allra första åren i livet som är viktiga för en människas framtida hälsa, därför är tidiga och förebyggande insatser grundläggande.

Gemenskap och sociala relationer är viktigt för vår hälsa och de senare åren har personer som lever i ofrivillig ensamhet ökat, vilket kan ha inverkan på både den psykiska och somatiska hälsan. Västra Götalandsregionen har tillsammans med kommuner och det civila samhället en

roll i att se över hur vi kan vara en del i att minska den sociala ohälsan som genereras av ofrivillig ensamhet. Det förebyggande arbetet inom våld i nära relationer och psykisk ohälsa ska fortsätta. Västra Götalandsregionen ska fortsatt fokusera på ett systematiskt arbete med suicidprevention.

En sammanhållen hälso- och sjukvård

En sammanhållen, och för patienten sömlös, hälso- och sjukvård är särskilt viktig för de mest sjuka äldre, patienter med kroniska sjukdomar och mångbesökare. Det är i vården och omhändertagandet av dessa patientgrupper som hälso- och sjukvården har sina största brister i dag. Dessa patientgrupper har ofta flera vårdgivare, många öppen- och slutenvårdstillfällen samt ett behov av kommunala omsorgsinsatser, vilket förutsätter en god samverkan mellan vårdens olika organisatoriska delar. Det är därmed viktigt att framför allt äldre och kroniskt sjuka med stort vårdbehov får en fast vårdkontakt eller vårdkoordinator. Ett större fokus på personcentrerat arbetssätt på alla vårdnivåer krävs för att öka den sammanhållna vården för patienten.

Genom ett bättre samarbete i vårdkedjan, i synnerhet mellan regionens vårdgivare och kommunerna, kan individen känna ökad trygghet och tillit. En utveckling av arbetssätt som flyttar vården närmare patienten, likt hemsjukvårdsläkare eller mobila insatser där vården erbjuds i patientens hemmiljö, ska stärka tillgängligheten och utveckla vården ytterligare.

Vi blir allt äldre och det kommer ställa högre krav på sjukvården i framtiden. För att undvika felbehandlingar, onödiga akutinläggningar och långa sjukhusvistelser, måste därför kunskapen om åldrandets sjukdomar öka inom primärvården.

På väg mot en personcentrerad hälso- och sjukvård

Hälso- och sjukvården ska präglas av ett personcentrerat arbetssätt som innefattar ett normkritiskt synsätt. Det innebär att kvalitet framför allt ska definieras ur ett patientperspektiv. För att nå dit måste patienten bli mer delaktig i sin egen vård och kunna påverka hur vården utformas. För att stärka den patientupplevda kvaliteten ska nyckeltal som visar värdet för patienten användas i större utsträckning.

Hälso- och sjukvården ska vara värdebaserad och de insatser som sätts in ska skapa värde för patienterna. Kvalitet ska betonas framför kvantitet då hög kvalitet inte sällan innebär lägre kostnader. Idag varierar den medicinska kvaliteten inom primärvården stort mellan vårdcentralerna i regionen och flera ligger lång ifrån målet. Till exempel måste den medicinska kvaliteten av vården för kroniskt sjuka patienter förbättras.

Befolkningen blir allt äldre samtidigt som den psykiska ohälsan ökar. Detta ställer krav på vården som behöver anpassas för att klara de förändrade behoven. De satsningar som görs inom primärvården för att förbättra såväl den geriatriska kompetensen som förmågan att behandla patienter med psykisk ohälsa måste förstärkas ytterligare.

Genom digitaliseringens möjligheter ska regionen underlätta för patienterna att kunna informera sig om sin sjukdom och öka tillgängligheten till vårdservice digitalt. Likaså ska den mobila sjukvården fortsätta att utvecklas där akutbedömningar, slutenvårdsuppgifter och sjukvård på primärvårdsnivå i större grad än idag utförs i hemmet.

Vårdprocesserna ska utformas utifrån kunskap om sjukdomsförloppet och en helhetssyn på patientens behov. En patient ska inte behöva känna av organisatoriska gränser där vård fördröjs på grund av att olika vårdnivåer tvistar om vem som bär ansvaret. En god vårdplaneringsprocess är av stor betydelse för att uppnå dessa mål. Därför är arbetet med att utveckla väl fungerande vårdkedjor mellan olika vårdnivåer eller huvudmän prioriterat.

Kommunerna är tillsammans en större aktör än Västra Götalandsregionen i den nära vården. Därför måste utvecklingen av den nära vården göras tillsammans, inte var för sig. Som ett led i att skapa ett mer ordnat omhändertagande för patienter som är i behov av både sjukhusvård, primärvård och kommunal hälso- och sjukvård måste fler samordnade individuella planer (SIP) upprättas. Det skapar en ökad tydlighet rörande ansvarsfördelningen för alla inblandade parter och förhindrar att enskilda patienter ramlar mellan stolarna. Inte minst är det ett viktigt verktyg när patienter som anses medicinskt färdigbehandlade ska omhändertas av den kommunala hälso- och sjukvården.

Det är viktigt att hälso- och sjukvården följer och planerar vården utifrån beslutet som togs under 2019 om att utreda möjligheterna att erbjuda en huvudansvarig barnmorska för gravida enligt modellen caseload midwifery.

En förbättrad psykisk hälsa

Västra Götalandsregionen ska säkerställa att personer med psykisk ohälsa, psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning ska ha tillgång till en jämlik, kunskapsbaserad, säker vård och omsorg av god kvalitet.

För att kunna erbjuda hjälp på ett bättre, snabbare och enklare sätt ska ungdomar och unga vuxna erbjudas en fast kontaktperson i ett tidigt skede i kontakten med psykiatrin. Tillgängligheten ska också förbättras genom att bland annat utveckla möjligheterna för internetbaserad KBT för både barn, ungdom och vuxna.

Övergången mellan barn- och ungdomspsykiatri till vuxenpsykiatri måste säkerställa att tidigare kunskaper och vårdinsatser inte går förlorade, så att en fortsatt god vårdkvalitet kan upprätthållas.

Västra Götalandsregionen har tillsammans med kommuner och det civila samhället en roll i att se över hur vi kan vara en del i att minska den sociala ohälsan som genereras av ofrivillig ensamhet.

Första linjens sjukvård och ökad tillgänglighet

Arbetet med en tillgängligare vård för personer med psykisk sjukdom och psykisk ohälsa ska fortsätta vara ett prioriterat område. För att öka tillgängligheten behöver arbetet med första linjens sjukvård för psykisk ohälsa fortsatt förstärkas. Genom att arbeta utifrån principen om vård på rätt vårdnivå avlastas den psykiska specialistvården för patienter i behov av specialistvård och samtidigt förbättras förutsättningarna för dem vars vårdbehov kan mötas inom primärvården.

Det har varit särskilt angeläget med en sådan förstärkning för barn och unga där vårdens resurser idag inte klarar av att möta upp behovet. Det har också varit viktigt att säkerställa att primärvården ska kunna omhänderta patienter med lättare psykisk ohälsa på ett bättre sätt, och därmed minska trycket på barn- och ungdomspsykiatri. Detta är bakgrunden till den pågående satsningen på 16 vårdcentraler runt om i regionen med ett förstärkt omhändertagande för unga patienter med psykisk ohälsa. Utvärderingen av satsningen visar på mycket goda resultat och ambitionen är att i någon form permanenta och utöka verksamheten.

En psykiatrisk vård som bygger på kunskap

Kraftfulla och långsiktiga satsningar ska göras på kompetensförsörjning av flera personalgrupper inom psykiatri. Inom heldygnsvården ska evidens, kompetens, bemötande och vårdmiljö förbättras. Medarbetare ska ha de bästa förutsättningarna för att alltid kunna arbeta utifrån den mest aktuella kunskapen och tillämpa de lämpligaste behandlingsmetoderna.

Samverkan mellan patienter, närstående och vårdinstansen behöver utvecklas för att möjliggöra att patientens inflytande över sin egen vård stärks. Den kroppsliga hälsan hos patienter inom specialistpsykiatri ska fortsatt främjas.

Digitalisering

På väg mot framtidens vårdinformationsmiljö

En av de viktigaste utmaningarna inom sjukvården är att skapa en väl fungerande och integrerad informationsmiljö. Digitaliseringen berör hela hälso- och sjukvården och omställningen förutsätter nya arbetssätt vilket i sin tur kräver tydliga mål i förändringsarbetet och ekonomisk uthållighet. En moderniserad informationsmiljö utgör en viktig faktor för att åstadkomma en personcentrerad vård, hälsoförbättringar och

ökad effektivitet genom bättre beslutsstöd för medarbetare såväl som förutsättningar för kommunikation mellan vården och patienten. Västra Götalandsregionen behöver samordna arbetet och öka takten i digitaliseringsarbetet. Både styrmodell, resurser och effekthemtagning när digitala arbetssätt införs behöver ses över.

Arbetet mot framtidens vårdinformationsmiljö syftar till att åstadkomma en vårdinformationsmiljö som stödjer en jämlik och kunskapsbaserad vård, personcentrerad vård och effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser. Målet är att skapa en framtida informationsmiljö uppbyggd kring ett enklare och säkrare informationsutbyte mellan vården och invånaren samt inom vården. Till exempel leder en mer utbyggd och digitaliserad primärvård till ökad kontinuitet, tillgänglighet, trygghet och samordning för patienter och närstående och möjliggör samtidigt en ökning av de hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatserna. Alla vårdcentraler i regionen ska därför kunna erbjuda sina listade patienter en digital mottagning.

Som en följd av pandemin har flera verksamheter inom regionens hälso- och sjukvård introducerat digitala vårdformer och möjliggjort för digitala patientbesök. Erfarenheterna har överlag varit positiva och visat vilka möjligheter digitaliseringen kan innebära, bland annat i form av stärkt tillgänglighet och mer effektiva arbetssätt.

Framtidens Vårdinformationsmiljö, det nya kärnsystemet Millenium, kommer att bli basen i den moderna informationsmiljön och kommer att ersätta stora delar av dagens föråldrade IT-stöd i Västra Götalandsregionen.

Skapandet av en modern distansrådgivningsfunktion syftar till att vara såväl första linjens sjukvård som att vara ett stöd i samordningen av vårdens olika insatser. Syftet är att ge invånarna förutsättningar att med hög tillgänglighet kommunicera med vården för bedömning av vårdbehov, rådgivning och vägledning till rätt vårdinstans när så behövs. I takt med att möjligheterna att utnyttja digitaliseringen för provtagning och monitorering av sin egen hälsa ökar ska patienter erbjudas att göra detta i sin hemmiljö och i sitt dagliga liv.

För att möjliggöra en fortsatt digital utveckling i framkant ska Västra Götalandsregionen ta fram en plan av modellen ordnat införande för utveckling och implementering av digitala lösningar och artificiell intelligens (AI). Redan idag finns sådana lösningar som effektivt kan hitta tecken på trolig sjukdom och diagnostisera.

Jämlik hälso- och sjukvård

Oavsett var i Västra Götaland du bor, hur gammal du är, vem du är kär i eller hur du identifierar dig har du rätt till en god vård och ett bra bemötande. Den vård som bedrivs i Västra Götalandsregionen ska vara jämlik för alla invånare och ta hänsyn till samtliga diskrimineringsgrunder. Vården ska vara likvärdig och patientanpassad så att

diagnostisering och behandlingar utförs på jämlika och jämställda villkor. De regionala programområdena ska som en del i sitt uppdrag aktivt arbeta för att skapa förutsättningar för en mer jämlik hälso- och sjukvård med särskilt fokus på de mest utsatta grupperna. Medicinskt omotiverade skillnader i vården mellan olika individer eller grupper ska inte förekomma.

För att säkerställa en vård som är jämlik behöver informationen förbättras. En del i detta arbete är att tydliggöra vårdens åtagande gentemot patienten i samband med en beslutad behandling genom utvecklade vårdgarantier. Öppet redovisade regiongemensamma prioriteringar ska säkerställa att vården ges efter behov. Tandvården ska ha fortsatt fokus på de grupper som inte fullt ut fått ta del av en generell utveckling mot en bättre tandhälsa samt ökat fokus på barn och ungas tandhälsa

Mångfald som skapar valfrihet

I Västra Götalandsregionen finns en mångfald av vårdgivare inom ramen för den offentligt finansierade vården. Detta bidrar till en stimulans av utvecklingen, ökad valfrihet och större patientinflytande. Det gör också att det finns flera arbetsgivare att välja mellan för vårdens medarbetare.

Införandet av Vårdval vårdcentral har varit framgångsrikt och antalet vårdcentraler har ökat, liksom tillgängligheten. Detsamma gäller inom Vårdval rehab som infördes 2014. Framgången för Vårdval vårdcentral ligger i en långsiktig kombination av den fria etableringsrätten och ett genomtänkt ersättningsystem som gynnar enheterna att prioritera vårdtunga grupper och områden med utsatt socioekonomi. Närhälsan ska vara den ledande vårdgivaren inom primärvården, inom såväl kvalitet, tillgänglighet som patientnöjdhet. Ägardirektivet för Närhälsan ska därför utvecklas med större fokus på kvalitet än kvantitet.

Välutformade vårdval ökar den personliga valfriheten och ger en större mångfald bland vårdgivare, vilket i grunden är bra för såväl vårdens medarbetare som för den enskilde patienten. Arbetet med att stärka patienternas valfrihet ska fortsätta under planperioden, till exempel genom framtagande av en modell för att finna vårdområden som på ett objektiva sätt kan bedömas vara lämpliga för vårdval.

Stärkt arbete med patientsäkerhet

Patientsäkerhet och kvalitet ska vara centralt i hälso- och sjukvårdens ledningssystem. Alla delar av verksamheten måste arbeta systematiskt och långsiktigt med mål, åtgärder och uppföljning. Arbetet ska präglas av ett förebyggande synsätt, faktabaserade beslut och samverkan. Varje skada orsakad av och inom sjukvården ska rapporteras och följas upp för att få ett lärande kring hur vårdskador uppstår och hur de kan undvikas. Sjukvården ska präglas av en säkerhetskultur där fel i handhavande förebyggs och förhindras. För att förebygga överkonsumtion och minska riskerna för läkemedelskomplikationer ska kontinuerliga

läkemedelsgenomgångar ske för alla äldre. Äldre i eget boende ska erbjudas samma service.

Det är fortsatt viktigt att arbeta för att minska felaktig läkemedelsanvändning inom såväl primärvården som sjukhusvården. Särskilda insatser ska riktas till personer som har flera olika läkemedel. Läkemedelsdokumentation ska följa patienten genom vården.

Västra Götalandsregionen ska vara drivande i att, tillsammans med högskolor och industri, sätta ljuset på forskning och utveckling kring säkerhetsfrågor i sjukvården. Västsverige har historiskt en stark position inom säkerhetsarbete. Det ska sjukvården i högre utsträckning dra nytta av.

Regiongemensamma verksamheter

Västra Götalandsregionen har goda möjligheter att skapa en kostnadseffektiv service för att hela sjukvårdskedjan ska kunna fungera på ett bra sätt. Servicenämndens intäkter kommer främst från kunder inom regionen som använder sig av de tjänster som Regionservice tillhandahåller. Genom serviceöverenskommelser och fastställda prislistor erbjuds service till sjukhus och övriga utförare. Regionservice har genom effektiviseringar de senaste åren lyckats hålla oförändrade priser till kunderna och har även gjort återbetalningar av överskott från verksamheten.

Genom en effektiv serviceverksamhet kan resurser frigöras till vården, samtidigt som kvaliteten ska vara högsta möjliga. Genom dialog med kunder, lyhördhet, kontinuerligt förbättrings- och uppföljningsarbete skapas förutsättningar för Regionservice att leverera de tjänster och produkter som efterfrågas av kunder och patienter.

I Regionservice uppdrag ingår att avlasta vården. Tillsammans med sjukhusen kan detta uppfyllas genom att utveckla den vårdnära servicen så att sjukvårdens resurser i högre grad kan användas till vårdproduktion. Sjukvårdens kompetens ska användas på rätt sätt och det behöver renodlas vilka arbetsuppgifter som sjuksköterskor, undersköterskor och annan vårdpersonal utför samt vilka uppgifter som servicepersonal utför. Arbetet med uppgiftsväxling och riktlinjerna för arbetsfördelning mellan vårdpersonal och servicepersonal behöver därför utvecklas.

En viktig del i servicearbetet är en tillförlitlig logistik- och försörjningsstrategi. Inte minst har Coronapandemin visat på betydelsen av en trygg materialförsörjning till sjukvården. Ett arbete med att breddinföra konceptet ”material i vården (MiV)” behöver starta under 2021.

Sjukskrivningstalen är generellt höga inom serviceverksamheterna och ligger fortfarande på en för hög nivå, även om det under senaste åren varit en tydlig trend nedåt. Ett intensivt arbete sker inom Regionservice för att få ner sjukskrivningstalen och det är av yttersta vikt att detta arbete fortsätter och följs upp.

Regionservice måste hålla tydligt fokus, strategiskt viktiga frågor ska utföras i egen regi men tjänster som bedöms kunna utföras av annan ska upphandlas. God kvalitet och kostnadseffektivitet och ska alltid prioriteras.

Det interna miljöarbetet är angeläget för att ta tillvara medvetenhet och engagemang bland de anställda. Miljösamordnare ute i verksamheten behöver stöd för att fullfölja intentionerna i miljöplanen. Arbetet ska fortsätta med att förverkliga ambitionshöjningen i fråga om fler produktområden i miljöplanen. Utöver högt ställda kvalitetskrav i fråga om funktion ska miljö och social hållbarhet väga tungt vid upphandling.

Västra Götalandsregionen är en av Sveriges största inköpare, vilket skapar möjligheter att koncentrera sig på kvalitet, hållbarhet och kostnadseffektivitet. Ansvar för inköp ligger på koncernkontoret för att skapa ett starkare och mer strategiskt fokus på inköpsfrågor. Det är

viktigt att det finns en servicenivå, ett kvalitetsmedvetande och ett miljöansvar inom inköp som motsvarar högt ställda ambitioner i inköpsplanen, vilket också förutsätter ett användarvänligt inköpssystem och en förbättrad avtalstrohet.

Den idéburna sektorn är liten men viktig för dem som står långt från den ordinarie arbetsmarknaden. Vid vissa upphandlingar kan reserverade kontrakt/upphandlingar prövas för att ge fler möjlighet att komma in på arbetsmarknaden. Det finns stöd för detta i den nya upphandlingslagstiftningen.

Fastighetsverksamhet

Fastighetsinvesteringar

Västra Götalandsregionens lokaler ska vara ändamålsenliga utifrån verksamheternas behov. Det är viktigt att investeringar vid de enskilda sjukhusen ligger i linje med omställningen i vården och det samlade behovet i ett helhetsperspektiv av sjukvård i Västra Götaland. Planer kring sjukvårdens omställning måste gå hand i hand med planeringen av nya vårdbyggnader och återinvesteringar i nuvarande sjukhus.

Framtidens sjukvård behöver lokaler som klarar av att stödja vårdens omställning, är långsiktigt hållbara och är tillräckligt flexibla för att möta kraven från framtidens sjukvård.

Investeringsberedningen måste utgå ifrån regiongemensamma behov. Lokalförsörjningsplaner med tillhörande investeringsbehov ska varje år fastställas i utförrarstyrelser i samråd med beställarna och på så sätt ingå som en förutsättning i det årshjul som gäller för investeringsberedningen. Vid renovering och nybyggnation uppstår evakueringsbehov som i större utsträckning ska lösas genom att ta befintliga resurser i anspråk.

Moderna och energieffektiva lokaler

Västra Götalandsregionen arbetar i dag med att minska sin energiförbrukning och arbetet med energieffektivisering och energiomställning behöver utvecklas ytterligare. Berörda verksamheter ska involveras vid ny- och ombyggnationer.

Regionfullmäktige ger i de ekonomiska ramarna uttryck för en ambitiös investeringsplan för sjukhusen och det finns även inom vissa fastigheter ett stort underhållsbehov. Det är en utmaning att få en investeringsvolym i paritet med budgetens ramar. På Västra Götalandsregionens skolor föreligger ett generellt behov av underhåll. Det behövs dessutom en fortsatt upprustning och underhåll av naturbruksskolornas anläggningar och inom Göteborgs botaniska trädgård ska nytt besökscentrum och växthus byggas, för att kunna presentera och ta omhand de unika växtsamlingarna.

Laddinfrastruktur för elbussar

Behovet av laddstationer ökar i takt med ökande antal laddningsbara fordon. Inom kollektivtrafiken kommer antalet eldrivna fordon att öka. Det innebär att en laddningsinfrastruktur behöver byggas upp vid Västra Götalandsregionens anläggningar, såväl för egna fordon som allmänt tillgängliga laddningsplatser. Detta kräver ett samarbete med andra aktörer, såväl kommuner som privata samt med elleverantörer.

En tryggad kompetensförsörjning

Kompetens- och personalförsörjningen är en högt prioriterad strategisk fråga för Västra Götalandsregionen och det arbete som bedrivs och som visat sig ge goda resultat, inte minst det långsiktiga arbetsmiljöarbetet genom arbetsmiljödelegationen, ska fortsätta.

Sjukskrivningstalen sjunker, beroendet av inhyrd personal minskar och resultatet i den senaste medarbetarenkäten pekar på att insatserna gör nytta. Det finns en utmaning i att kunna locka och behålla medarbetare med rätt kompetens, framför allt inom sjukvården och inom de verksamheter som måste fungera 24 timmar om dygnet.

En växande befolkning, stora pensionsavgångar och omställningen inom sjukvården, kommer innebära större och delvis förändrade kompetens- och rekryteringsbehov. För att klara utmaningarna krävs att Västra Götalandsregionen skapar och erbjuder attraktiva arbetsplatser med konkurrenskraftiga villkor och förbättrade möjligheter till karriär- och kompetensutveckling.

Den pandemi som nu råder, innebär stora utmaningar för bemanningen i sjukvården nu, men återverkningarna kommer troligtvis att vara långvariga och få följdverkningar, inte minst under 2021. Till exempel måste de pucklar som uppstår med inställda operationer opereras bort. För att klara av ett hållbart arbetsliv också under en långvarigt hård arbetsbelastning ska möjligheten till återhämnning, förebyggande och hälsofrämjande åtgärder prioriteras ytterligare. Under perioden fordras ett förstärkt arbete kring förändrade arbetsätt med ett tydligt fokus på bemanning- och kompetensplanering utifrån ett verksamhetsperspektiv. Det handlar bland annat om en ökad systemförståelse, att se över vilka yrkeskategorier som behövs liksom eventuella behov av nya, förändrade eller färre subspecialiseringar, ökad samverkan mellan befintliga och nya yrkeskategorier, uppgiftsväxling samt matchning både på verksamhets- och individnivå. Ett förstärkt fokus på att kompetensplanera teamet, kan bidra till ökad kontinuitet och trygghet, vilket kan inverka positivt på den upplevda arbetsmiljön.

Attraktiva villkor och ersättningar för ökad kontinuitet

Ett kraftfullt arbete har inletts, och ska fortsatt vara i fokus, för att göra Västra Götalandsregionen till en mer attraktiv och konkurrenskraftig arbetsgivare som kan behålla, rekrytera och utveckla medarbetare. Västra Götalandsregionen har fördubblat ob-natt och höjt ob-helg (exklusive storhelg) med 50 procent, inom vårdnära yrken. Satsningarna på höjt ob-tillägg har haft goda effekter på bemanningen och ligger kvar. Under perioden kan en eventuell justering av personalkategorierna komma att ske bland annat utifrån förändrade arbetsätt, kombinationstjänster och rapporten ”Återrapportering av kostnadsberäkning för höjd ob ersättning per vårdnära yrkesgrupp”.

Duktiga medarbetare och chefer, erfarenhet och kontinuitet i arbetsgruppen, ska premieras. Systematiken och systemförståelsen i arbetet med lönestruktur, en förbättrad lönespridning och löneutveckling under arbetslivet samt jämställda löner ska intensifieras och tydliggöras. Lönesättningen ska präglas av större flexibilitet. I den lokala lönesättningen ska hänsyn tas till marknadssituation, kompetensbehov inte minst utifrån ett verksamhets- och teamperspektiv, samt rådande lönestruktur. Lönen ska stimulera till förbättringar av verksamhetens

effektivitet, produktivitet och kvalitet samt bidra till att arbetsgivaren når målen för verksamheten, samtidigt som lönesättningen måste hållas inom tilldelad budgetram.

Äldre, seniora medarbetare bär på mycket kunskap samt fungerar ofta som garant för kontinuitet och trygghet på arbetsplatsen, inte minst i introduktionen av nya och oerfarna kollegor. Det arbetet som påbörjats med insatser som att implementera åldersmedveten styrning och ledarskap samt konkret stöd i form av en senior verktyglåda till chefer och HR ska fortsätta.

Arbetet med att utveckla och tydliggöra de förmåner som Västra Götalandsregionen erbjuder medarbetare ska fortsätta och under planperioden ska ett samordnat införande av förmånscykel utredas.

Attraktiva arbetsplatser med förbättrade möjligheter till karriär- och kompetensutveckling samt ett stärkt handledarskap

Västra Götalandsregionen ska utveckla och erbjuda moderna anställningar som fungerar och uppfattas som attraktiva för medarbetare i olika faser av livet. Verksamheterna ska ha friheten att på olika sätt till exempel uppmuntra seniora medarbetare att arbeta kvar eller göra tillfälliga insatser för att råda bot på bristkompetenser.

Arbetet med att minska arbetsbelastningen för sjukvårdens personal genom uppgiftsväxling, förenklad administration och ett förbättrat IT-stöd med syfte att frigöra mer patienttid ska fortsätta. Medarbetarpooler, som erbjuder fasta anställningar, fungerar som alternativ till inhyrd personal och som en intern lösning för att hantera variationer i behovet av medarbetare. Det kan avlasta medarbetare vid arbetstoppar eller sjukdom, och samtidigt vara en flexibel anställningsform för kunniga medarbetare som vill ha omväxling och utmaningar.

Det ska vara möjligt för medarbetare att rotera och byta mellan olika arbetsplatser internt men också externt till exempel genom samarbete med kommunernas verksamheter. Detta som ett sätt att söka minska den externa personalomsättningen till förmån för den interna. Att möjliggöra och arbeta fram modeller för kombinationstjänster där medarbetaren kan arbeta inom öppen- och slutenvård kan ge goda synergier. En viktig förutsättning för att stärka en god kvalitet i enlighet med omställningen av sjukvården är att intensifiera arbetet med att sprida goda exempel på arbetstidsmodeller och schemaläggning som stödjer kontinuiteten i teamet. Det är nödvändigt med ett strategiskt arbete med utbildning och kompetensutveckling utifrån nuvarande och framtida kompetensbehov, inte minst med de nya behov som kommer av förändrade arbetssätt såsom uppgiftsväxling och omställningen.

Det ska finnas tydliga strukturer för karriär- och utvecklingsmöjligheter för samtliga professioner och individuella utvecklingsplaner som årligen revideras. Arbetet med modeller för lönekarriär ska fortsätta och omfatta fler yrkesgrupper. Satsningarna på undersköterskors kompetensutveckling ska fortsätta liksom på introduktionsutbildningarna för nyutbildade undersköterskor, skötare, barnsköterskor och sjuksköterskor och på betald vidareutbildning till specialistsjuksköterska. Antalet AT-block har ökat de senaste åren men en fortsatt ökning är nödvändig. För att klara kompetensförsörjningen av specialitläkare inom identifierade bristspecialiteter utifrån kompetensförsörjningsplanen, krävs ett förstärkt arbete kring ST-blocken. Västra Götalandsregionens kapacitet att ta emot studerande för utbildning, praktik

eller motsvarande, måste vara tillfyllest, nyttjas optimalt och av hög kvalitet. Det kräver att det finns tillräckligt med handledare i verksamheterna. Under 2021 ska en utredning genomföras med förslag på hur handledarskapet kan säkras avseende såväl kvalitet och kvantitet. En dialog med såväl primärvården som kommunerna ska initieras för att finna möjliga samverkansmöjligheter gällande utbildning och auskultation.

Ett stärkt och närvarande ledarskap

Förbättrings- och utvecklingsarbetet är en ständigt pågående process i nära samverkan mellan chefer och medarbetare som utgår från verksamhetens behov. För att möjliggöra lokalt förbättringsarbete på varje enskild arbetsplats ska varje arbetsplats ges tillräckliga resurser för utvecklingsarbete och att alla chefer ges utbildning i kvalitetsdriven verksamhetsutveckling. Västra Götalandsregionen ska arbeta systematiskt med chefsförsörjning, sträva efter att hitta bra chefer bland medarbetarna och tillse att chefer erbjuds kontinuerlig ledarskapsutveckling. Särskilt fokus bör ligga på förutsättningarna för första linjens chefer och stöd i lönesättningen.

Västra Götalandsregionen har ett ansvar och stor möjlighet att vara en föregångare i miljöarbetet och bidra till en hållbar utveckling. Det är viktigt att arbeta för att förebygga sjukdom och främja en god hälsa bland medarbetarna genom kunskap och medvetenhet om hur arbetsmiljön påverkar medarbetarnas hälsa samt om hälsofrämjande insatser som till exempel friskvårdsbidrag. Men det är minst lika viktigt att sjukskrivna medarbetare tidigt får stöd och rehabilitering. Vi vill stimulera medarbetarna till idéer och initiativ som kan bidra till förbättrad arbetsmiljö, minskad administration och högre produktivitet. Den årliga medarbetarenkäten ska användas för att identifiera förbättringsområden och ligga till grund för ett aktivt förbättringsarbete.

Finansiella mål

De finansiella målen bygger på att Västra Götalandsregionen ska ha en god resultatutveckling och finansiell kapacitet samt präglas av god ekonomisk riskhantering och kontroll.

- Kassalikviditeten ska överstiga 100 procent.
- Förvaltad pensionskapital ska på sikt täcka det totala pensionsåtagandet.
- Avskrivningskostnaderna som årlig andel av intäkter från skatt och generella statsbidrag ska inte överstiga 6 procent under en rullande tioårsperiod.
- Budgetavvikelsen ska understiga 1 procent.

Likviditeten är fortsatt hög i Västra Götalandsregionen och låg i slutet av december 2019 på 12 154 mnkr. Likviditeten består av Västra Götalandsregionens placeringar i finansiella tillgångar bokförda till marknadsvärde samt likvida medel på bankkonton. Alla finansiella tillgångar måste från och med 2019 marknadsvärderas, till skillnad mot tidigare då de värderas till anskaffningsvärde. Därför måste det belopp som utgör värderingsökningen exkluderas, eftersom värderingen inte innebär en likviditetspåverkan i praktiken. Övervärdet för 2019 är 878 mnkr och det innebär att likviditeten exklusive värdeökningen är 11 276 mnkr.

Ekonomiska förutsättningar

Västra Götalandsregionen har en i grunden stark och stabil ekonomi och har under den senaste femårsperioden haft positiva resultat exklusive jämförelsestörande poster.

Västra Götalandsregionen har ett eget kapital som uppgår till 8 904 mnkr i bokslutet för 2019. Detta är en trygghet inför framtiden. Tidigare har regionfullmäktige gjort avsättningar för kommande pensionskostnader och för framtidens vårdinformationsmiljö.

Utmaningar

De ekonomiska konsekvenserna till följd av det nya coronaviruset är högst osäkra vilket innebär stora utmaningar för regionens verksamheter de kommande åren.

De ekonomiska ramarna har under de senaste åren ökat påtagligt till både hälso- och sjukvården och till kollektivtrafiken. Den årliga procentuella förändringen till hälso- och sjukvården har mellan 2015 till 2020 varit en årlig genomsnittlig förändring med 4,1 procent.

Västra Götalandsregionen har sänkt sin nettokostnadsökning som i december 2019 uppgick till 3,1 procent och ligger därmed i linje med de prognostiserade intäkterna från skatt, kommunalekonomisk utjämning och generella statsbidrag.

Denna utveckling ligger därmed betydligt närmare en ekonomi i balans jämfört med föregående års högre nettokostnadsutveckling och den höga kostnadsutvecklingstakten som präglat Västra Götalandsregionen de senaste åren ser därmed ut att ha brutits. För att ha en ekonomi i balans måste denna nivå hållas eftersom nettokostnaderna inte kan öka mer än finansieringen via skatteintäkter och generella statsbidrag.

Det är avgörande för Västra Götalandsregionens ekonomi att kostnadsutvecklingen anpassas till intäkterna. Västra Götalandsregionens verksamheter måste fortsätta arbetet med effektivisering av kostnader, omställning av sjukvården och ständiga verksamhetsförbättringar för att dämpa och komma till rätta med nettokostnadsutvecklingen.

Särskilt fokus kommer även fortsättningsvis i uppföljningsarbetet riktas på kostnadskontroll och produktion. Utöver kontinuerlig rapportering i ägarutskott och regionstyrelse och delårsbokslut i regionfullmäktige kan om behov uppstår särskilt initiativ tas för ytterligare information och eventuella beslut i regionfullmäktige.

Västra Götalandsregionen står inför stora investeringar de kommande åren. I dag finns det vanligtvis ingen plan hos verksamheten för att klara de ökade driftskostnaderna som de ökade investeringarna innebär. För att säkerställa att större investeringar i fastigheter inte urholkar ekonomin måste både förvaltningar och koncernen ha en god ekonomi. Enligt gällande investeringsmodell är det regionstyrelsen som fastställer detaljerad investeringsplan och sedan beslutar om att godkänna genomförande. Det är därför viktigt att planerade investeringar i ett tidigt skede planeras så att de kan inrymmas i verksamheternas ekonomiska utrymme.

Prognoser för 2021 och framåt

Detta budgetförslag är baserat på Sveriges kommuner och Regioners rapport om planeringsförutsättningar 2020–2023 som publicerades den 29 april. Coronapandemin medför en djup svensk lågkonjunktur och betydande osäkerhet råder om framtiden. Det råder därför en stor osäkerhet i att göra sedvanliga konjunkturprognoser. Därför är beräkningen som ligger till grund för skatteunderlaget åren 2020–2023 ett scenario.

Scenariot är konstruerat utifrån historiska krisperioder och konjunkturförlopp och analysen beskriver en tänkbar utveckling, men är inte en prognos i vanlig bemärkelse.

Vi ser behov av en kompletteringsbudget och därför kommer det att planeras för att en sådan kan beslutas om vid regionfullmäktiges sammanträde i november.

Skattesats 11:48

Inför 2015 justerades skattesatsen för Västra Götalandsregionen till 11,48 per skattekrona. Denna budget bygger på att skattesatsen ska vara oförändrad för 2021 och gälla även kommande år.

Statsbidrag

Generella och riktade statsbidrag ger, förutom regionskatten, intäkter till Västra Götalandsregionen. Statsbidrag för läkemedel är en stor post som beräknas ge 5 218 mnkr för 2021.

I 2020 års vårändringsbudget föreslog regeringen att ytterligare 15 miljarder kronor tillförs kommunsektorn i generella statsbidrag 2020. Från och med 2021 är ökningen 12,5 miljarder kronor i form av permanent tillskott till kommunsektorn. VGR:s andel, cirka 627 mnkr, ingår i skatteunderlagsprognosen.

Det råder fortsatt stor osäkerhet om storleken på de riktade statsbidragen inför kommande budgetår. De riktade statsbidragen är inte inlagda i budgetförslaget utan kommer att fördelas av regionstyrelsen i juni när mer information finns från regeringen. Prognosen är att de uppgår till 2 781 mnkr vilket är en minskning med cirka 200 mnkr jämfört med budget 2020.

Löne- och prisförändringar

Sveriges Kommuner och Regioner beräknar i aprilrapporten ökningen av LPIK för 2021 (prisindex med kvalitetsjusterade löner) inklusive läkemedel till 1,9%.

Denna budget ger kompensation för kostnadsökningar med mera med 2,0 procent vilket motsvarar 1 121 mnkr.

Effektiviseringskrav

Ett ständigt effektiviseringsarbete är nödvändigt. Effektivare arbete skapar utrymme för att möta ökade behov. Bättre IT-lösningar och bättre upphandling av varor och tjänster kommer exempelvis verksamheterna till del medan stora kostnader belastar den regiongemensamma budgeten. Något generellt effektiviseringskrav finns däremot inte inlagt i denna budget. Utförarstyrelserna bör däremot löpande arbeta för att förbättra produktiviteten och ställa konkreta produktivitetskrav på verksamheterna.

Resultat

Budgeten visar ett minusresultat på 600 mnkr för 2021.

I normalfallet ska intäkterna överstiga kostnaderna. Enligt kommunallagen kan dock undantag från detta göras om det finns ”synnerliga skäl”. Rådande omständigheter med en pandemi kan definieras som ”synnerliga skäl”. För att presentera en budget i balans så måste stora indragningar göras i regionens verksamheter. Det skulle innebära sämre service och vård för regionens invånare.

Inför planerad kompletterande budget i november får det göras en ny analys av de ekonomiska förutsättningarna under budgetförslagets planperiod.

Detta budgetförslag är baserat på Sveriges kommuner och Regioners rapport om planeringsförutsättningar 2020–2023 som publicerades den 29 april. Coronapandemin medför en djup svensk lågkonjunktur och betydande ovisshet råder om framtiden. Det råder därför en stor osäkerhet i att göra sedvanliga konjunkturprognoser. Därför är beräkningen som ligger till grund för skatteunderlaget åren 2020–2023 ett scenario.

Scenariot är konstruerat utifrån historiska krisperioder och konjunkturförlopp och analysen beskriver en tänkbar utveckling, men är inte en prognos i vanlig bemärkelse.

Västra Götalandsregionen har enligt bokslut 2019 en resultatutjämningsreserv på 165 mnkr.

Regionfullmäktige har reserverat 1 400 mnkr i det egna kapitalet för de särskilda kostnader som uppstår i samband med genomförandet av Framtidens vårdinformationsmiljö.

Regionfullmäktige gjorde år 2005 en avsättning för kommande pensionsåtagande med 480 mnkr. I samband med årsredovisningen för 2017 beslutade regionfullmäktige att återställa det negativa resultatet genom att ianspråka 279 mnkr av de riktade medlen för pensionskostnader.

För framtida behov kvarstår därmed 201 mnkr från 2005 års avsättning.

Moderförvaltningen

Till regionstyrelsens ansvarsområde hör även moderförvaltningen och koncernbanken.

Regionstyrelsen äger därför rätt att disponera de medel som ligger inom moderförvaltningen och koncernbanken.

Inom moderförvaltningen hanteras statsbidrag och skatteintäkter.

Även Västra Götalandsregionens pensionsutbetalningar går via moderförvaltningen. Dessa ökar betydligt under kommande år.

Investeringar

Flera stora investeringar planeras framöver. Summan för investeringar fastställs för 2021 till 6 300 mnkr och för 2022 och 2023 till 6 100 mnkr.

Budgetförslaget innebär betydligt lägre investeringsnivåer jämfört med de anmälda behoven vilket innebär prioriteringar, det är av största vikt att dessa prioriteringar sker på ett ordnat och transparent sätt. Allt för stora investeringsvolymerna innebär betydande ansträngningar på både likviditet och framtida driftbudgetar. För att säkerställa att större investeringar inte urholkar ekonomin måste både koncernen och den enskilda förvaltningen ha en god ekonomi. Mot bakgrund av sjukhusens ekonomiska situation måste driftkonsekvenserna beaktas innan beslut om investeringar fattas.

Investeringsramar mnkr

2021	2022	2023
6 300	6 100	6 100

Likviditet och lånebehov

Västra Götalandsregionen ska ha god betalningsberedskap. Enligt årsredovisningen uppgår likviditeten per den 31 december 2019 till 12 154 mnkr.

Västra Götalandsregionen har rating AAA från Standard & Poor´s vilket ger goda förutsättningar för bra lånevillkor. Regionfullmäktige har fastställt tydliga regler kring Västra Götalandsregionens finanspolicy och upptagande av lån.

Under hösten 2019 beslutade regionfullmäktige (§ 168) att Västra Götalandsregionen ska ha en låneram om 12 miljarder kronor och att regionstyrelsen får i uppdrag att genomföra upplåning. Detta innebär att den totala utestående låneskulden för regionen kan uppgå till 12 miljarder kronor.

Enligt finanspolicyn har Västra Götalandsregionen ett ansvar att verka för god etik. Västra Götalandsregionen ska inte direktinvestera i bolag som upprepat eller medvetet bryter mot något av dessa kriterier. Investeringar ska inte heller göras i länder som är föremål för, av Sverige sanktionerad, handelsblockad av FN eller EU. Västra Götalandsregionen ska i största möjliga utsträckning undvika att investera i företag vars huvudverksamhet, mer än 50 procent av omsättning, är utvinning och försäljning av fossila bränslen liksom företag vars huvudverksamhet består av tjänster till sådana bolag.

Kommentarer till regionbidragen

Regionbidrag

Nämnder- och styrelser regionbidrag för 2021 och planåren 2022–2023 räknas generellt upp med uppräkningsfaktorn 2% per år för perioden. Det innebär en uppräkning med totalt 1 121 mnkr för 2021. Utöver detta redovisas nedan riktade ramförändringar och sedan tidigare väsentliga inlagda ramhöjningar för berörda nämnder och styrelser.

Regionfullmäktige

Regionfullmäktiges regionbidrag för 2021 är 90,6 mnkr. Den minskning på 3,0 mnkr som genomfördes i 2020 års ram på grund av utökning under 2019 för utbildningsinsatser kvarstår.

Regionstyrelsen

Ramen till framtidens vårdinformationsmiljö minskas med 60 mnkr för 2021 men ökas med 110 mnkr 2022. Detta med anledning av att införandet av framtidens vårdinformationsmiljö skjutits fram ett år.

Personalutskottet

Västra Götalandsregionen har fördubblat ob-natt och höjt ob-helg (exklusive storhelg) med 50 procent, inom vårdnära yrken. Den ramhöjning för satsningarna på höjt ob-tillägg som tillförts personalutskottet kvarstår.

För finansiering av de centralt finansierade ST-tjänsterna tillförs personalutskottet 32,4 mnkr 2021. Finansieringen sker genom att motsvarande summa minskas från hälso- och sjukvårdsnämnderna.

Revisorskollegiet

Regionfullmäktiges presidium bereder revisionens regionbidrag. Förslaget är 25,8 mnkr för 2021.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämndens regionbidrag ökas med 71,9 mnkr. Det innebär att regionbidraget för 2020 kommer att uppgå till 305,6 mnkr efter effektiviseringskrav på 20 mnkr.

Miljönämnd

I planen för 2021 ökades ramen till miljönämnden med 20 mnkr för ökade kostnader på grund av ett nytt växthus i Göteborgs botaniska trädgård. På grund av en förskjutning av projektet minskas regionbidraget för 2021 med 10 mnkr.

Kollektivtrafiknämnden

Regionbidraget för 2021 ligger i linje med koncernkontorets bedömning, det vill säga enligt den plan som gäller för perioden 2019–2021. Detta innebär utöver grunduppräknningen extra ramar som motsvarar 227 mnkr för 2021.

Regionbidraget för 2022 och 2023 är i enlighet med kollektivtrafiknämndens bedömning och Västtrafiks prognos för dessa år. Regionbidragen kommer att prövas vid kommande budgetförslag då ny prognos för kollektivtrafiken arbetas fram. 2021 är första året med det nya zonsystemet. Det finns stora osäkerheter kring intäktsutveckling och ändrade resemönster som gör att obeskattade reserver kan behövas tas i anspråk.

Regionbidrag till kollektivtrafiknämnden mnkr

2021	2021	2023
5 464	5 700	5 955

Regionutvecklingsnämnden

GrönBlå Samverkan föreslår en teknisk justering i budget 2021 för folkhögskolor som innebär att det som idag är volymersättning till VGR-skolor och till RIO-skolor, huvudmannabidrag samt mobilitetsersättning, förs från kulturnämnden till regionutvecklingsnämnden. Den totala summan är 124,4 mnkr inklusive uppräknig.

Regionutvecklingsnämnden tillförs 5 mnkr för ökning av huvudmannabidraget till VGR-skolorna för att täcka eftersatta behov samt för kvalitetsförstärkning och 10 mnkr för Kraftsamling fullföljda studier och kompetensomställning.

Kulturnämnden

GrönBlå Samverkan föreslår en teknisk justering i budget 2021 för folkhögskolor som innebär att det som idag är volymersättning till VGR-skolor och till RIO-skolor, huvudmannabidrag samt mobilitetsersättning förs från kulturnämnden till regionutvecklingsnämnden. Den totala summan är 124,4 mnkr inklusive uppräknig.

Kulturnämnden tillförs 5 mnkr för beställning av uppdrag till styrelsen för folkhögskolorna. Folkhögskolorna har en roll som kulturbärare och kulturinstitution samt att utbilda inom konstnärliga yrken. Därigenom har kulturnämnden en roll att beställa särskilda kulturuppdrag. Enligt reglementet är kulturnämnden beställare till styrelsen för folkhögskolorna.

Kulturnämndens ram ökar med 11 mnkr att fördelas till GöteborgsOperan med 10 mnkr och till Göteborgs symfoniker med 1 mnkr.

Hälso- och sjukvårdsstyrelsen

De ramhöjningar som 2015–2019 tillförts för psykiatri med 250 mnkr, ökad tillgänglighet med 140 mnkr, akut- och prehospital verksamhet med 200 mnkr och hälso- och sjukvårdens omställningsarbete med 550 mnkr kvarstår.

Hälso- och sjukvårdsstyrelsens ram ökas med 90 mnkr för befolkningsförändringen i vårdval vårdcentral, med 37 mnkr för införande av avgiftsfritt influensavaccin för riskgrupper. Vidare ökas ramen med 40 mnkr för inrättande av självskadeenheten på Sahlgrenska Universitetssjukhuset och med 20 mnkr för inrättad transportorganisation i neonatalverksamheten.

Staten finansierar genom det generella statsbidraget rehabkoordinatorer, som tidigare finansierats genom det riktade statsbidraget för sjuk-och rehabgaranti. Hälso- och sjukvårdsstyrelsens ram ökas med 60 mnkr för finansiering av dessa tjänster.

Hälso- och sjukvårdsstyrelsen tillförs 150 mnkr för ökade kostnader för läkemedel. Hälso- och sjukvårdsstyrelsen får i uppdrag att fördela det ökade regionbidraget.

Hälso- och sjukvårdsnämnderna

Hälso- och sjukvårdsnämndernas regionbidrag för 2021 och planåren 2022–2023 räknas generellt upp med uppräkningsfaktorn 2% per år för perioden, utifrån 2020 års regionbidrag, för samtliga nämnder. Således tillämpas inte förändringar i resursfördelningsmodellen för 2021.

Regionstyrelsen beslutade att i 2020 års budget fördela 100 mnkr av det höjda läkemedelsbidraget till hälso- och sjukvårdsnämnderna. Ökningen till nämnderna med 100 mnkr tillförs även för 2021 och har fördelats och finns kvar under planperioden.

En rad förändringar ska genomföras i vårdöverenskommelserna mellan hälso- och sjukvårdsnämnderna och sjukhusen från och med 2020. Då beslut fattats om prolongering av 2020 års vårdöverenskommelser till 2021 så prolongeras också nämndernas uppräkningsfaktorn utan andra justeringar utifrån resursfördelningsmodellen. De medel som planerades att växlas över från hälso- och sjukvårdsstyrelsen till hälso- och sjukvårdsnämnderna för att ingå i basbeställning ligger av samma skäl kvar på hälso- och sjukvårdsstyrelsen också under 2021.

Samtidigt görs bedömningen att resursfördelningsmodellen åter behöver en översyn tillsammans med sjukhusmatrisen för patientrörelser över nämndsgränserna för att också bättre kunna prediktera utvecklingen över en planperiod för att fungera med fleråriga vårdöverenskommelser.

För centralt prioriterade ST-tjänster överförs 32,4 mnkr från hälso- och sjukvårdsnämnderna till personalutskottet.

Servicenämnden

Servicenämnden tillförs 10 mnkr för införande av konceptet ”Material i Vården” (MiV).

Moderförvaltningen

Regionbidraget till moderförvaltningen för 2021 är 2 338 mnkr.

Folktandvården

Avkastningskravet för 2021 fastställs till 25 mnkr som återförs till moderförvaltningen.

Närhälsan

Avkastningskravet för 2021 fastställs till 25 mnkr som återförs till moderförvaltningen.

Fastighetsnämnden

På fastighetsnämnden finns ett effektiviseringskrav på 20 mnkr.

Koncernbanken

Intäkten till koncernbanken budgeteras till 450 mnkr.

Koncernbankens årliga koncernbidrag till moderförvaltningen utgörs till en del av interna ränteintäkter på Västra Götalandsregionens investeringar. I och med att internräntan för fastighetsinvesteringar från och med 2021 kommer sänkas från 2,9 procent till 1,5 procent blir följden lägre ränteintäkter till koncernbanken. Koncernbankens årliga koncernbidrag till moderförvaltningen behöver justeras ned och därmed även de utfördelade regionbidragen. Justeringen av regionbidragen kommer att baseras på dagens interna hyreskostnader. Justeringen kommer att genomföras vid regionstyrelsens beslut i riktlinjerna för detaljbudgetarbetet.

Sammanställning av regionbidrag

	Budget 2021 Regionbidrag	Plan 2022 Regionbidrag	Plan 2023 Regionbidrag
Hälso- och sjukvård	44 254,056	45 139,137	46 041,920
Hälso- och sjukvårdsstyrelsen	11 731,484	11 966,113	12 205,436
Hälso- och sjukvårdsnämnderna	32 522,572	33 173,023	33 836,484
Norra hälso- och sjukvårdsnämnden	5 512,105	5 622,347	5 734,794
Södra hälso- och sjukvårdsnämnden	4 368,257	4 455,622	4 544,735
Östra hälso- och sjukvårdsnämnden	5 361,559	5 468,790	5 578,166
Västra hälso- och sjukvårdsnämnden	6 663,404	6 796,672	6 932,606
Göteborgs hälso- och sjukvårdsnämnd	10 617,247	10 829,592	11 046,184
Regionutveckling	7 679,755	7 989,251	8 290,036
Regionutvecklingsnämnden	983,836	1 003,512	1 023,583
Miljönämnden	115,434	147,742	150,697
Kulturnämnden	1 115,718	1 138,032	1 160,793
Kollektivtrafiknämnden	5 464,768	5 699,963	5 954,963
Serviceverksamheter	362,029	469,713	463,577
Fastighetsnämnden	305,612	412,167	404,881
Servicenämnden	35,979	36,699	37,433
Nämnd Hälsan & stressmedicin	20,438	20,846	21,263
Regiongemensamt	5 336,064	5 538,503	5 758,747
Regionfullmäktige	90,676	92,490	94,340
Regionstyrelsen	3 270,095	3 445,496	3 514,406
Regionstyrelsen	2 228,818	2 383,394	2 431,062
Personalutskottet	1 041,277	1 062,102	1 083,344
Revisorskollegiet	25,833	26,350	26,877
Patientnämnderna	26,244	26,769	27,304
Arkivnämnden	34,844	35,541	36,252
Koncernbanken	-450,000	-450,000	-450,000
Moderförvaltningen	2 338,372	2 361,858	2 509,569
Summa	57 631,905	59 136,604	60 554,280

Resultaträkning

Resultaträkning (mnr)	2021	2022	2023
Verksamhetens intäkter	14 404	14 639	14 878
Verksamhetens kostnader, exkl av- och nedskrivningar	-68 866	-70 485	-72 012
Avskrivningar och nedskrivningar	-2 503	-2 554	-2 605
Verksamhetens nettokostnad	-56 965	-58 400	-59 740
Skatteintäkter	46 207	47 873	49 671
Kommunalekonomisk utjämning inkl generella statsbidrag	10 824	11 012	11 066
varav generella statsbidrag	5 218	5 218	5 218
Finansiella intäkter	38	39	39
Finansiella kostnader	-705	-775	-854
ÅRETS RESULTAT	-601	-252	183

Balansräkning

Balansräkning (mnkr)	2021	2022	2023
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Immateriella anläggningstillgångar	201	181	171
Byggnader och Mark	25 857	27 583	29 245
Maskiner och inventarier	9 912	11 854	13 805
Finansiella anläggningstillgångar	685	685	685
Summa anläggningstillgångar	36 655	40 303	43 906
Bidrag till infrastruktur	353	353	308
Omsättningstillgångar			
Förråd	319	319	319
Kortfristiga fordringar	4 392	4 270	4 177
Kortfristiga placeringar	8 250	8 300	8 250
Kassa och bank	500	500	500
Summa omsättningstillgångar	13 461	13 389	13 246
SUMMA TILLGÅNGAR	50 470	54 046	57 459
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER			
Eget kapital			
Årets resultat	-601	-252	183
Övrigt eget kapital	8 972	9 463	10 412
varav resultatutjämningsreserv	165	165	165
Summa eget kapital	8 371	9 211	10 595
Avsättningar			
Avsättning pensioner	23 857	25 785	27 751
Övriga avsättningar	2 491	2 491	2 491
Summa avsättningar	26 348	28 276	30 242
Skulder			
Långfristiga skulder	4 314	5 047	5 355
Kortfristiga skulder	11 437	11 512	11 268
Summa skulder	15 751	16 559	16 623
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER	50 470	54 046	57 459

Förslag till beslut

Regionfullmäktige föreslås besluta följande:

1. Regionfullmäktige fastställer regionbidrag till styrelser, nämnder och verksamheter för år 2021 i enlighet med föreliggande förslag till budget.
2. Regionfullmäktige fastställer inriktningen för åren 2022 och 2023 som underlag för den långsiktiga planeringen av detaljbudgetar, vårdöverenskommelser mm.
3. Regionfullmäktige fastställer skattesatsen för 2021 till 11 kronor och 48 öre per skattekrona.
4. Regionfullmäktige fastställer i budgeten angivna prioriterade mål, fokusområden med uppdrag samt finansiella mål.
5. Regionstyrelsen får i uppdrag att pröva behovet av ett kompletterande budgetbeslut under hösten med anledning av de ekonomiska och verksamhetsmässiga konsekvenserna av Covid-19 pandemin.
6. Regionstyrelsen får i uppdrag att besluta om planeringsdirektiv för 2021 och planåren med den av regionfullmäktige fastställda budgeten och flerårsplan som grund.
7. Hälso- och sjukvårdsstyrelsen får i uppdrag att besluta om riktlinjer för hälso- och sjukvårdsnämndernas arbete med fleråriga vårdöverenskommelser 2021–2023 med den av regionfullmäktige fastställda budgeten och flerårsplanen som grund.
8. Regionstyrelsen bemyndigas att utifrån en investeringsram om 6 300 mnkr fastställa investeringsplan och fördela låneramar för 2021.
9. Regionstyrelsen bemyndigas att disponera medel inom koncernbanken och moderförvaltningen i syfte att kunna fullfölja samordningsansvaret och uppgiften om övergripande ansvar för verksamheter i egen regi.
10. Regionstyrelsen bemyndigas att fastställa fastighetsindex.
11. Regionfullmäktige fastställer ett koncernbidrag från tandvårdsstyrelsen till 25 mnkr, från primärvårdsstyrelsen 25 mnkr.
12. Regionutvecklingsnämnden, kollektivtrafiknämnden, miljönämnden och kulturnämnden får i uppdrag att senast 30 september 2020 fatta beslut om uppdrag med mera till respektive verksamheter. Andra ekonomiska beslut som påverkar annan förvaltning ska vara fattade senast 31 augusti.
13. Servicenämnden får i uppdrag att senast den 30 september 2020 teckna serviceöverenskommelser med berörda verksamheter.
14. Hälso- och sjukvårdsnämnderna och hälso- och sjukvårdsstyrelsen får i uppdrag att senast den 30 september 2020 vara överens med berörda styrelser, förvaltningar och alternativa utförare inom hälso- och sjukvården och tandvården avseende ersättningar, vårdnivåer och vårdinriktningar med mera. Andra ekonomiska beslut som påverkar annan förvaltning ska vara fattade senast 31 augusti.
15. Styrelser och nämnders detaljbudgetar ska vara beslutade senast 31 oktober.
16. Regionstyrelsen bemyndigas att inför konsolideringen av koncernens detaljbudget granska nämnder och styrelser budgetar, ansvara för samordnande dialog och vid behov ge uppdrag till berörda styrelser och nämnder om förnyad prövning av sina detaljbudgetar.

17. Regionstyrelsen bemyndigas att fastställa Västra Götalandsregionens detaljbudget för 2021 och fatta beslut om tekniska justeringar av regionbidrag till nämnder och styrelser under förutsättning att ärendena inte är av principiell art.
18. Regionstyrelsen bemyndigas att vid behov fastställa andra tidpunkter för uppdrag och detaljbudget.
19. Regionfullmäktige fastställer i övrigt i budgeten angivna mål och fokusområden samt inriktningar för 2021 samt plan för 2022–2023.